

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE DEĞİŞEN GELENEKSEL TÜRK AİLE YAPISININ TELEVİZYON DİZİLERİNDEKİ TEMSİLİ

Türker ELİTAŞ*
Savaş KESKİN**

Özet

İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan toplumlar arası bağıntılılık, yerküre üzerindeki toplumsal süreçlerin birbirine eklenmesine ve ağ toplumlarının oluşmasına neden olmuştur. Merkezi odakların küresel ölçekteki yayılım hızının oldukça arttığı ve yeni homojen toplumsal formların küresel-kolektif gücünün, özgün heterojen toplumsal formları silikleştirdiği küreselleşme sürecine dair yaklaşımlar, sürecin toplumsal sistemler üzerindeki dönüştürücü etkisinde yoğunlaşmıştır. Farklı boyutlarda incelenen küreselleşmenin kültürel boyutu, geleneksel lokal kültürün üretimi ve aktarımını yavaşlatmış, yeni küresel kültür kodlarının yayılımını hızlandırmıştır. Bu bağlamda incelendiğinde küreselleşmenin kültürel boyutunun geleneksel Türk aile yapısını da değişime uğrattığı ve küresel kodlarla örüntülenmiş aile yapılarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çalışmada küreselleşmenin kültürel boyutunun geleneksel Türk aile yapısını nasıl bir dönüşüme uğrattığı, Seksenler ve Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizilerindeki temsiller üzerinden açıklanmıştır. Dizilerin kurgusal anlatı öğeleriyle inşa ettiği gerçekliğin toplumsal gerçeklikle olan bağı, konunun farklı bir perspektiften incelenmesine olanak sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Küreselleşme, Geleneksel Türk Aile Yapısı, TV Dizileri*

* Araştırma Görevlisi, Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo-Tv ve Sinema Bölümü

** Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi

Changing Process of Globalisation of Traditional Turkish Family Structure in Television Series Representation

Abstract

Relationship of inter-communal that occur, along with communication Technologies which improve, has caused to consist network society and adapt social processes each other. About approaches to globalization process that has weakened to heterogeneous social forms and global-collective power of new homogeneous social forms has concentrate effect of the converter process in the social systems. Cultural dimension of globalization that examine different dimension has slowed production and transfer of traditional local culture. Also it has accelerated spread of new global culture. In this connection, culture dimension of globalization has transformed structure of traditional Turkish family and it uncover structure of new family. In this research, it has been explained culture dimension of globalization effect on structure of traditional Turkish family by means of series of Tv. For example 80's and a man a women two children.

Key words: *Globalization, Structure of Turkish Family, Tv Series*

Giriş

Son yıllarda en çok ilgi çeken kavramlardan bir tanesi küreselleşmedir. Küreselleşen dünyada artık hiçbir şeyin statik kalmadığı, her şeyin durmadan değiştiği aşîkârdır. Sermayenin küreselleşmesi ile başlayan daha sonra kültürel değerlere kadar nüfuz eden küreselleşme olgusu, sürecedâhil olan her şeyi olumlu veya olumsuz bir şekilde değiştirmiştir. Özellikle iletişimin zaman ve uzama bağlı bir olgu olmaktan çıktığı küreselleşme sürecinde, gerekli enformasyona kolay ve ucuz ulaşım, bireyin fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesini kolaylaştırırsa da üretim süreçlerine daha az katılım sağlamaya başlayan bireylerin tüketme kaygısı yaşamasına ve daha tüketici, üretkenliğini yitirmiş, hazıra alışkın bir konuma gerilemesine neden olmuştur.

Sosyal yaşamın her alanına sirayet eden üretim problemi, bireyin toplumsal üretim süreçlerine olan paydaşlığını ortadan kaldırmaya başlamış ve üretkenlik işlevi belirli kurumlar aracılığıyla sürdürülür hale gelmiştir. Günümüz küresel dünyasında toplumsal unsurları üreten ve pazarlayan çok uluslu şirket yapıları bu durumun temel göstergelerinden birini oluşturmaktadır. Toplumsal üretimin öznesinde yaşanan değişiklik, bireyi ve içinde bulunduğu toplumu edilgenleştiren ve tüketime yönelten bir anlayışa geçerlik kazandırmaktadır. Öyle ki artık kültürel kodlar bile küresel bağlamda üretilmekte ve bireyin üretim sürecindeki rolü asgari düzeyde

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

sabitlenmektedir. Bu yönüyle kültürün emtialaştığı ve pazarlandığı bir küresel pazar doğmuştur. Küresel kolektivite ekseninde üretilen homojen kültürler, özgün lokal kültürlerin yerini almaya başlamıştır.

Geleneksel özgün kültürlerin temel özelliği, toplumsal yapının çatısı olarak tüm unsurları etkilemesi ve şekillendirmesidir. Makro ölçekteki bu etkileşim süreci, küresel kültürlenme süreçlerinde farklılık göstermektedir. Küreselleşme mikro ölçekte, ağ sistemine katılım sağlayan bireyler ve toplumsal yapının en küçük birimi olan aileleri etkilemektedir. Daha sonra etkileşim halkasında yaşanan genişleme tüme yayılımı sağlamakta ve küreselleşen toplumsal alan büyümektedir. Küreselleşme ile olan bu değişim ve etkileşim tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yaşanmaktadır. Öyle ki küreselleşmenin Türkiye üzerindeki etkisi ileri boyutlardadır. Dış politika ve küreselleşme üzerine eserleri bulunan Prof. Dr Ahmet Davutoğlu’nun, Türkiye’nin geleneksel ve küresel yapısına dair söylemi, bu durumu özetler niteliktedir:

“Yine modernite esas alındığında bu kadim kültüre sahip olan başka hiç bir ülke yoktur ki moderniteyle bizim gibi yüzleşmemiştir ve nihayet kürselleşmeyi de bizim kadar derinden ve yakından yaşayan bir başka ülke yoktur”(<http://ahaber.com>).

Davutoğlu’nun küreselleşme noktasında değindiği, ‘derinlik’ ve ‘yakınlık’ kavramlarının toplumsal yaşamdaki somut örneklerine, geleneksel Türk aile yapısında yaşanan yeniden biçimlenme süreçlerinde rastlamak mümkündür. Nitekim son dönemlerdeki tartışmaların odak noktalarından biri, Geleneksel aile yapısındaki dönüşümün, kültürel yozlaşma ve yitimin artmasına sebep olduğudur.

Bu çalışmada küreselleşme sürecinde değişen geleneksel Türk aile yapısı, Seksenler ve Bir Erkek Bir Kadın iki Çocuk dizisindeki aile temsilleriyle açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın odağında konumlandırılan küreselleşme ve Türk aile yapısı olgularına farklı bir bakış açısıyla yaklaşmak amacıyla seçilen dizilerdeki aile temsilleri, küreselleşme sürecinin kültürel etkilerinin otuz yıllık kısa bir süreçte yarattığı dönüşümün somut örneklerini sunmaktadır. Nitekim TV dizileri toplumsal gerçekliğin kurgusal anlatısını oluşturmaktadır. İçeriği kurgusal konsept çerçevesinde şekillenmesine rağmen, dönemsel toplumsal yapıyı yansıtan televizyon dizileri, süreç çözümlemesi yapmak adına oldukça önemli veriler sunmaktadır.

Çalışma kapsamında örneklem olarak seçilen Seksenler ve Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizileri, küreselleşme etkisinin yoğun olarak hissedilmeye başlandığı ilk dönemlerdeki ve günümüzdeki toplumsal yapıyı en güncel perspektiften anlamlandırması nedeniyle önem taşımaktadır. Araştırma kapsamında incelenen Seksenler dizisi küreselleşmenin yaygınlaşmaya başladığı döneme dair somut örnekler sunmaktadır. Bir Erkek Bir Kadın iki Çocuk dizisi ise günümüzdeki yeni Türk aile yapısına atıfta bulunan bir içerik dizgesine sahiptir.

1. Küreselleşme ve Kültürel Yeniden Biçimleme

Küreselleşme birçok alanda tartışmaya sebep olan, olumlu veya olumsuz olarak değişen dünya düzeninden sorumlu tutulan kavramların başında gelmektedir. Kimine göre felaketin ta kendisi, kimine göre ise modern dünya için gerekli olan ve yaşanması gereken bir süreç olarak kabul gören küreselleşme, kendini önce ekonomik alanda göstermiş daha sonra siyasi, sosyal ve kültürel alanlara nüfuz etmiştir. Küreselleşme kavramı birçok alanda yoğun biçimde hissedildiği için konuyla ilgili olarak değişik tanımlar ve yaklaşımlar ile karşılaşmak mümkündür. Değişik tanım ve yaklaşımların olmasının temelinde küreselleşmenin birçok alanda farklı şekillerde algılanmasının yanı sıra bir süreç ya da ideolojik bir amaç gibi farklı şekillerde değerlendirilmesi de yatmaktadır.

Literatürde globalleşme olarak da karşımıza çıkan küreselleşme, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “*Uluslar arası düzlemde yaygınlaşmış iktisadi etkinliklerin işlevsel anlamda birbirine eklenmesi*” olarak tanımlanmaktadır (<http://tdk.gov>). OECD (Ekonomik İşbirliği ve Geliştirme Örgütü) ise Küreselleşmeyi “*Değişik ülkelerdeki piyasaların ve üretim, ürün ve hizmet sunumlarıyla ve sermaye ve teknolojinin hareketliliği yoluyla sürekli birbirine bağımlı hale geldiği bir süreç*” olarak anlatmaktadır (Baykal,2011). Konuya farklı bir pencereden bakan Roland Robertson “*Hem dünyanın küçülmesini simgeleyen hemde bir bütün olarak dünyanın bilincinin güçlenmesine gönderme yapan bir kavram*” olarak değerlendirirken (1999:21), Korkut Boratav küreselleşmeyi süreç olarak değil de bir ideoloji olarak değerlendirmekte ve kıyafetini değiştiren bir emperyalizm olarak görmektedir. Boratav küreselleşme için “*Terim değişikliği ideolojik bir amaç içermektedir. Emperyalizme saygınlık kazandırmak ve emperyalizm karşısında çaresizlik oluşturmak için üretilmiş*” bir terim olarak niteleyerek

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon
Dizilerindeki Temsili

küreselleşmenin aslında emperyalizmin ta kendisi olduğuna dikkat çekmektedir (1997:21). Küreselleşmeyi hegemonya olarak niteleyen Levent Yaylagül ise “*Küreselleşme denilen süreç SSCB’nin yıkılması ile birlikte ABD önderliğindeki çok uluslu şirketlerin dünya üzerindeki hegemonyasının adıdır. Yeryüzündeki bütün devletler ve uluslar bu hegemonyada tabi kılınmıştır*”(2006:167) şeklinde yaklaşarak küreselleşmenin bu şekliyle dayatmacı bir özelliğin arkasına saklanmış, zorlama demokrasi söylemleri üzerine temellendirilmiş, tek mekân oluşturma gayesinde bir görünüm arz eden bir sistemle karşı karşıya olduğumuzu işaret etmektedir.

Dört boyutu olan küreselleşme (Ekonomik, Siyasal, Teknolojik ve İletişimsel Boyutu, Kültürel Boyutu) ile ilgili birçok tanım yapılmakta ve süreçbirçok yaklaşımla açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu yaklaşım ve tanımlardan da anlaşılacağı gibi konuyla ilgilenenlerin bazıları küreselleşmeyi yaşanması gereken bir süreç olarak tanımlarken bazıları ise felaketin önemli bir aktörü olarak görmektedir. Ancak değişmeyen bir gerçek vardır; küreselleşme yaşadığımız yüzyılın her alanında insanı kuşatmış bir olgudur. Ekonomik bir süreç ile başlayıp daha sonra geniş alanda kendini gösteren bu olgu tarihi bir olgudur ve kapitalist üretim ilişkilerinin gelişiminde önemli bir kerteyi ifade etmektedir. Küreselleşme döneminde üretim ve tüketim ileri derecede artmıştır. Burada tüketilen yalnızca doğal kaynaklar değildir; maneviyat ve hatta insanlıkta tüketime sunulmuştur (Yaylagül, 2006:165). Tüketime bir meta gibi konu olan insan küreselleşme ile birlikte ait olduğu kültür ve toplumun değerlerinden taviz vermeye hatta kopma noktasına getirilmiştir. Kendi kimliği ve küresel kimlik arasında kalan birey kullanılmaya ve yönlendirilmeye hazır bir biçilmiş kaftan gibi görünmekte, verilen tüm imaj ve medya içeriklerine açık hale gelmektedir.

“Küreselleşme rüzgârları, millî kimlikleri zorlayarak hem bireylerde kimlik krizi yaratmakta hem de milli kimliklerde yer yer kırılmalara yol açıp alt kimliklerin ön plana çıkmasına sebep olmaktadır. Bunun sonucunda, hemen hemen her kültür sisteminde milli kimlik şemsiyeleri altında çeşitli alt kimliklerin ortaya çıktığı, hatta patlamanın söz konusu olduğu görülmektedir” (Talas ve Kaya,2007:156).

Küreselleşme ile birlikte birçok şey değişime uğrayıp başka bir şeye dönüşmektedir. Bunların başında ise devlet ve birey gelmektedir.

“Devletler birbirine benzer daha doğrusu evrensel kabul edilen değerleri benimsemeye teşvik edilirken, bireylerde yaşam biçimleri, tüketim

alışkanlıkları ve beklentileri ile belli bir kültüre olan aidiyetlerinden kopartılarak, küreselleşmenin tek bir mekân haline getirdiği dünya köyünün bireyleri haline getirilmektedir”(Baykal2011).

McLuhan’ın tespitiyle dünya küresel büyüklükte bir köye dönüşmektedir. Küreselleşmenin toplumsal süreçlere hâkim olmasıyla birlikte farklı ve özgün kültürlerde benzeşme ve yapaylaşma gerçekleşmiştir. Küreselleşme olgusu ile homojen bir dünya kültürü inşa edilmeye başlanmıştır (Yaylagül,2006:172).İnsanlar neredeyse ortak imajlar ve semboller ile kuşatıldığı için benzer tutum ve davranış sergilemekte, benzer nesnelere tüketmektedir.

“Yaşam biçimi bakımından, toplumların gittikçe birbirine benzemesi ya da bir başka deyişle, ‘Amerikanlaşması’ şeklinde bir değişim meydana gelmiştir” (Talas ve Kaya,2007:153).

Bu değişim sonucunda ise toplumlar ve bireyler Amerikanlaşmanın etkisiyle *“kendi yerel, otantik ve sınıfsal kültürüne yabancılaşmaktadır”*(Yaylagül,2006:173).Hatta bu yabancılaşma özellikle 90’lı yıllardan sonra kademeli olarak doruk noktaya ulaşmış, Amerika Birleşik Devletleri ve onun temsil ettiklerinin egemenliği, alternatifsiz bir şekilde olgunlaşmasını tamamlamaya başlamıştır (Sarıkoca,2013:1267).

Günümüzde toplumsal süreçlerin büyük bir kısmında güçlü şekilde hissedilen küreselleşme, toplumsal formasyonun başat kurum ve aktörlerini yeniden karakterize etmektedir. Bu bağlamda küreselleşme, teknoloji, bilişim ve iletişim alanında yaşanan hızlı gelişmelere bağlı olarak,siyasetten ekonomiye,sosyal yaşamdan yönetime kadar insan ve toplum yaşamının her bölümünü nüfuzu altına almıştır.Çok boyutlu bir yapıya sahip olan küreselleşme süreci ekonomik anlamda pazarları küreselleştirerek bölgeseloligopolleri ortadan kaldırıp uluslararası sermayeyi güçlendirmiştir. Yine aynı şekilde küreselleşme süreci ile üretimde küreselleşmiştir. Pazarın küreselleşmesine paralel olarak firmalarda üretimlerini ve buna bağlı stratejilerini küreselleşmenin şartlarına göre ayarlamıştır. Ekonomik anlamda pazarların, üretimin ve stratejilerin küreselleşmesi beraberinde iletişimin küreselleşmesi sonucunu doğurmuştur. İletişimin küreselleşmesi yeni iletişim teknolojilerinin (uydu, telekomünikasyon) geliştirilmesidir. Bunun sonucunda da sembolik çevre küresel sermayenin denetimine girmiştir (Yaylagül,2006:171).Birbirine bağımlı bir şekilde ilerleyen bu gelişmeler ışığında küreselleşme ;

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

“Dünyayı-iyi ve kötü yönde-bütünüyle değiştirmesi bir yana, çokuluslu şirketlerin kullandığı bir propaganda ve kapitalizmin aldığı yeni boyut olarak-ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel bağlamlarıyla-küreselleşme olgusunun gelişim çizgisi, kapitalizmin gelişim çizgisiyle paralellik göstermektedir” (Yılmaz ve Güdek, 2012: 95).

Küreselleşme sürecinde önemli bir dönem olan İkinci Dünya Savaşı sonrası, küreselleşme açısından bazı değişikliklerin yapılmasının zamanının geldiğinin açık bir göstergesiydi. Yükselen aşırı-milliyetçilik ve korumacılık söylemleri İkinci Dünya Savaşı sonrası küreselleşme için büyük bir risk arz ediyordu. Çökmek üzere olan sistemi bir şekilde kurtarmak isteyen başta Amerika olmak üzere diğer kapitalist devletler çareyi, az gelişmiş ülkelerle iyi geçinmek ve onları kültürel açıdan geliştirmekte buldu. Bunu yaparken de güçlü ekonomilerini sermaye olarak kullanarak az gelişmiş ülkelerin sosyal, kültürel gelişimine destek çıkıp, onları kendilerine borçlandırdılar. Böylelikle iç işlerine, yerel hukuklarına, ticaretlerine müdahale etme haklarını çok rahat bir şekilde kendilerinde buldular.

“Bu konumdaki ülkeler, başlangıçta endüstrilerinin hammadde ihtiyaçlarını karşılama, ürettikleri iç tüketim fazlası mallara yeni Pazar arama ve politik anlamda etki sahalarını genişletme adına sömürge faaliyetlerine girmiş; milli duruş gösteremeyen kimi ülkeleri çeşitli konularda kendilerine bağımlı kılabilmişlerdir”(Mahiroğlu,2005:1277).

Tamamen hegemonya rekabetine dönen 19.yy, Üçüncü Dünya Ülkeleri diye adlandırılan az gelişmiş ülkelerdeki bir yandan misyonerlik yarışına, diğer yandan talan yarışına şahitlik etmiştir. Kültürün küreselleşmesinde yapı taşlarından biri olan misyonerler 19.yy sömürgecilik yarışı içinde kendilerine düşen görevleri bire bir, yüz yüze şekilde gerçekleştirmişler ve kendi dinlerini, dilleri, hayata bakış açılarını muhatabına empoze etmeye çalışmışlardır. Burada ortaya çıkan en önemli sonuç ise iletişimin küreselleşme sürecinde en az ekonomi, hammadde, sermaye kadar önemli olduğudur.

“Küreselleşmenin kültürel yönü, toplumların karşılıklı iletişim ve etkileşiminin sürekli olarak artması ile açıklanabilir. Bunun yanında, yurttaşlık kimliği gibi genel kimlik yapılarının yerini farklı etnik, dinsel, sosyal ve siyasal kimlikler almaya başlamıştır”(Kıvılcım,2013:227).

20. Yy gelindiğinde ise küreselleşmenin temel dinamiklerinden olan teknolojik devrimler kültürel alanda küreselleşmenin işgaline yardımcı olmuş, iletişim ve bilişim teknolojileri sayesinde küreselleşme rüzgârının ulaşamadığı

nokta kalmamıştır. Bu yüzyılda artık bizzat misyoner gönderip ortak bir kültür oluşturmaya gerek kalmamış bunun yerine bu görevi daha iyi yapabilecek, insanoğlunun bile ulaşamayacağı noktaya ulaşabilecek bir güç almıştır. Böylelikle mesafe anlamsızlaşmış yavaş yavaş küresel köy için ortak kültür oluşturulmaya başlanmıştır.

“XX. yüzyılın ortalarından itibaren iletişim araçlarında yaşanan devasa gelişmeler, bireyler, toplumlar ve kültürlerarası ilişkileri yoğunlaştırmış; kendi dışındaki toplum ve kültürlerden habersiz ‘kapalı toplumlar’ açık topluma dönüşmüştür”(Mahiroğlu,2005:1280).

Artık aborjinlerin nasıl yaşadıklarını biliyor, onların en gizli kalmışlarını öğrenebiliyoruz. *“Dünyanın köklü değişim sürecine girdiğini, temellerinin ekonomiye dayandığı bu değişim sürecinin yeryüzünün belirli bölgeyle sınırlı olmadığı, zamanla her ülkeyi kapsayacak”*(2000, 21-28) olduğunu belirten Giddens konuyu çok net açıklamıştır. Küreselleşmeye ne kadarda karşı olunursa olunsun artık bu hayatın ta kendisidir ondan kaçamaz, büyüleyiciliğine karşı koyamaz, sosyalleşmenin baş aktörlüğünden onu uzaklaştıramazdık.

Teknolojik ve iletişim alanındaki devrimler bireylerin, toplumların, kültürlerin birbirini tanınması ve birbiriyle olan etkileşimini arttırması açısından son derece önemlidir. Böylelikle birbirleriyle etkileşim içinde olan insanlar hangi alanda olursa olsun ortak bir paydada buluşabilmektedirler. Bu anlamda ise ortaya küresel çapta yerelliklerin birleşimiyle yeni bir bilgi birikimi ve kültür çıkmaktadır (Mahiroğlu,2005:1279).

Özü itibarıyla küreselleşme, muhatapları arasındaki farklılıkları kabullenmektir onu kendi potasında eriterek ortaya yeni bir şey çıkarmak değildir. Oysa kültür ve bilgi akışının iletişim alanındaki gelişmelerle birlikte çok hızlı bir şekilde aktığı günümüzde bu farklılıklar yok sayılmakta ve tek bir kültür oluşturma gayreti görülmektedir.

1980’den başlayarak küreselleşmede değişen algı, ortaya dayatmacı, sistemli ve tek boyutlu bir anlayışı çıkarmıştır. Bu süreç artık acının zevk verdiği bir süreçtir. Kültürler değişime zorlanmaktadır. Önce yerel farklılıklar ortaya çıkarılıp sonra kültürler parçalanmakta ve en sonunda yeni biçimlere sokulmaktadır. Bugün itibarıyla küreselleşme denilince akla ‘Amerika ve Amerikanlaşma’ gibi Amerika’nın bir şekilde içinde olduğu tanımlar ve yorumlar karşımıza çıkmaktadır. Özellikle soğuk savaş döneminin en karlısı olan Amerika bu süreci kendince çok iyi kullanıp, küreselleşmenin en önemli

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

merkezi haline gelmesi de karşımıza çıkan tanım ve yorumları doğrular gibidir.

“Küreselleşme süreci ile özellikle ABD kültür endüstrilerinin ve iletişim sektörlerinin ürünleri küresel ölçekte yaygınlık kazanmıştır. Küresel bir beslenme(Mc Donalds,hamburger+patates +kola),giyim kuşam (benetton, Markand Spencer,nike,adidas),temizlik (Procter and Gamble,Unilever),tarzi gelişmiştir”(Yaylagül,2006:172).

Dünyanın neresinde olursanız olun karşınıza bir Mcdonalds, masanıza ise Coca Cola gelecektir. Ancak durum sadece yeme-içme, temizlik, giyim boyutunda kalmamış Pfizer ve Lilly gibi büyük ilaç firmalarının öncülüğünde sağlık alanında küreselleşme çatısı altında Amerika’ya teslim edilmiştir. Bu güç öyle büyük bir güçtür ki önüne çıkan her engeli yutan, sağlık için yola çıktık söylemleriyle insan sağlığıyla hiç çekinmeden oynayabilecek bir güçtür.

“1996’da Nijerya’nın kuzeyindeki Kano eyaletinde 10 binden fazla çocuğun öldüğü menenjit salgını sırasında Pfizer uzmanları bir kasaba hastanesinde 200 çocuk üzerinde ilaç denedi”(www.taraf.com.tr).

Küreselleşmede her şey gibi durmadan kendini güncellemekte değişen hayat şartlarına göre kendini ayarlamaktadır. Her şeyiyle bizim hizmetkârımız gibi görünsene içten içe bizi esir aldığı gerçeğiyle yüzleşmek çok kişi için zor bir durumdur. Çünkü mutluluk, statü, eğlence aranan her şey onda vardır.

2. Küreselleşme ve Türkiye

Türk kültürünün küreselleşme ve onun etkileriyle tanışması 19.yy da tamda Osmanlı Devletinin dağılma dönemine denk gelmektedir. Batılı olarak nitelendirilen kapitalist ve küreselleşmenin temsilcisi devletler bu dönemde birçok şeyi bahane ederek kendi çıkarlarını Osmanlı devletinde gözetmeleri neticesinde önce Tanzimat sonra Islahat Fermanı’nı desteklemişlerdir. Bu fermanlarla başlayan batılılaşma süreci ;

“Öncelikle kültürel yapıyı etkilemiş; ülkenin batıya açılan kapıları konumundaki bazı illerde ‘alafranga’ rüzgarına kapılmış, Batılı kültürünü ‘prestij-kültür’ olarak algılayan bir gençlik, bu kültüre gıpta ile bakan, batılı gibi düşünen bir yönetici kesimi doğurmuştur” (Kıvılcım,2013:227).

Kültürel olarak değişim ve batılılaşma rüzgârları çok sert eserken, ekonomik olarak da bu dönemde İngiltere’den alınan ilk dış borç ve Düyun-u Umumiye İdaresinin kurulması ile Osmanlı ekonomik olarak da dışa bağımlı hale gelmiş ve ekonomik özgürlüğünü kısmen kaybetmiştir. Ekonomik olarak

verilen tavizler kültürel, siyasal ve sosyal normları değişime zorlamış ve bu dönemde Osmanlı Devleti son dönemlerini tamamen her alanda küresel fikirlere açık halde geçirmiştir. Yabancı okulların kurulup kendi dil ve din çalışmaları yapması, yabancı bankaların yine kendi çıkarları için çalışması, ekonomik kontrolün kaybedilmesi ve ilan edilen fermanların tamamen yabancı devletlerin istediği şekilde olması kültürel alanda değişimlerin Osmanlı topraklarında hızlıca yayılmasına sebep olmuştur. Batının izlediği bu yayılcı politika Osmanlı devletinde uzun soluklu politikaların değiştirilmesine sebep olmuştur. *“Batı kültürünün Türk kültürünü tek yönlü etkilemesine karşı ciddi anlamda önlem alma gereği Cumhuriyet döneminde duyulmuştur”*(Mahiroğlu,2005:1281). Atatürk döneminde batılılaşma kavramının şekli ve amacı yeniden tanımlanarak, Türk Kültürünü korumaya yönelik Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu kurulmuştur.

Küreselleşme süreci tüm dünya için kaçınılmaz bir son olarak değerlendirilirken bu süreçten olumlu veya olumsuz hemen her ülke etkilenmiştir. Bazı ülkeler bu etkiyi küreselleşmenin ekonomik boyutunda hissederken bazıları Siyasi bazıları ise kültürel boyutunda hissetmişlerdir. Türkiye ise küreselleşmenin tüm boyutlarından oldukça yüksek bir düzeyde etkilenmiştir.

“Küreselleşme sürecinin Türkiye üzerindeki etkileri incelenmeye başlandığında ilk göze çarpan husus Türkiye'nin Küreselleşmenin yukarıda bahsedilen tüm boyutlarından dünyada ki birçok ülkeye kıyasla, oldukça yüksek bir düzeyde etkilenmekte olduğudur. Bu durumun temel bir nedeni, Türkiye'nin Geo-stratejik konumundan kaynaklanmaktadır. Türkiye, Batı'yla Doğunun, Kuzey'le Güney'in buluştuğu bir noktada, Avrasya'nın merkezinde yer almakta olup, Küreselleşmenin etkilerine geniş oranda açık durumdadır. Türkiye'nin Küreselleşme sürecinde büyük ölçüde etkilenmekte olmasının diğer bir nedeni de coğrafyasında barındırdığı insan topluluklarının özelliğine ilişkindir”(Bayar,2008:32).

Küreselleşme sürecinde önemli bir dönüm noktası olan İkinci Dünya Savaş'ı sonrası, özellikle Amerika'nın devreye girdiği ve küreselleşme adına önlemlerin alındığı bir dönemdir. Sistemin kurtarılmaya çalışıldığı bu dönemde az gelişmiş ülkelerdeki söylemleri kırmak ve Amerikan yanlısı politikaları benimsetmek için, Amerika tarafından Marshall Planı ve Truman Doktrin'i gibi politikalar üretilmiş ve az gelişmiş ülkelere başta maddi olmak üzere birçok yardım yapılmıştır. Temel amaç ise gelecekteki olası bir Rus-

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

Amerika anlaşmazlığında az gelişmiş ülkelerden bir taraf olma beklentisidir. Bu dönemde Türkiye'ye de Marshall Planı ve Truman Doktrini çerçevesinde maddi yardımlar başta olmak üzere birçok yardımlar yapılmıştır. Hatta o dönemde çocuk felcindeki artışa sebep olduğu tartışmalarına yol açan süt tozu yardımları bile Amerika tarafından Türkiye yapılmaktaydı.

Cumhuriyetin ilk yıllarından İkinci Dünya Savaşı'na sonrasına kadar Türkiye'de egemen olan küreselleşme rüzgârları Düyun-u Umumiye İdaresinin kaldırılması ve Tevhid-i Tedrisat Kanunu gibi önlemlerle bir nebze kırılmaya çalışılmış ve batı olarak nitelendirilen egemen güçlerin din, dil, kültürü yerine teknolojisi örnek alınmaya çalışılmıştır. Ancak Küreselleşmenin eski altın çağlarına geri dönme hamleleri Türkiye'de olduğu gibi diğer gelişmekte olana ülkelerin dirençlerini bir noktada kırmaya yetmiştir.

Dünya tüm hızıyla engellenemez bir şekilde teksesliliğe gitmekte ve bunu yaparken de gelişen teknolojiye de kendi lehine çok verimli bir şekilde kullanılmaktadır.

“Amerika İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünyanın çeşitli ülkelerine özellikle üçüncü dünya ülkelerine her alanda olduğu gibi kitle iletişim alanında da önemli yatırımlar yapmaya başlar”(Güngör,2011:139).

Bu yatırımlar ise karşılığını CNN'in tüm dünyada yayınlanan haber kanalı, MTV'nin tüm dünyada yayınlanan müzik kanalı vb. olması ve Amerikanlaşmaya çalışan gençlerin, ailelerin, toplumların değişimiyle bulur.

“Küreselleşme sürecinin Türk Kültürünü yoğun olarak etkilediği ikinci dönem, Özellikle görsel iletişimde 'televizyon' kullanımının yaygınlaştığı 1970'li yıllarda başlamıştır”(Mahiroğlu,2005:1281). Bu yayınlarda 1980'lere kadar kamu yararı ön planda tutulmaya çalışılmış, radyo ve televizyondan beklenti siyasi hayata katkı ve demokrasinin tamamlayıcı unsuru olarak görülmüştür. 1980'ler sonrası ise Türkiye için başta ekonomi olmak üzere ekonominin temel olduğu sosyal, siyasi ve kültürel alanda değişimlerin en etkin biçimde yaşandığı dönem olmuştur.

“Türkiye'de 1980 sonrası yaşanan ekonomik dönüşüm ile o zamana kadar izlenmiş olunan ithal ikameci politikalar terk edilmiş, dışa açık bir politika anlayışının izlenmeye başlandığı görülmüştür. Küreselleşmenin siyasal boyutunun Türkiye'de yansımalarına bakılacak olduğunda demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları gibi kavramların işleyişinde evrensel değerler çerçevesinde yaklaşım izlendiği görülmekte olup,

ayrıca terörle mücadele silahsızlanma, yasa dışı göç, yolsuzluk, insan ticareti gibi konularda da Türkiye'nin sadece ulusal politikalarla çözüm arayışının yeterli olmadığı mevcut konulara uluslararası politikalar altında bölgesel ve uluslararası işbirlikleri çerçevesinde çözüm getirilmesi önem kazanmıştır”(Kıvılcım,2013:228).

Küreselleşme bağlamında Türkiye’de 1980’ler ve sonrasında uluslararası kurum ve kuruluşlar daha çok etkin olmakta; gerek demokrasi gerek hukuk ve de gerekse ekonomik alanlarda uluslararası fikir ve düşüncelerin ortaya çıkardığı sonuçlar daha çok görülmektedir.

Küreselleşmenin hedefleri açısından önemli bir ayağını oluşturan kitle iletişim araçlarının işleyişi ve yayın politikaları da 1980 ve sonrasında değişim göstermiştir. 80'lere kadar demokrasinin ve kamu yararının ön planda tutulduğu radyo ve televizyonda artık 80'lerden sonra temel ilke karlılık olmuştur. Ancak karlılık ilkesinin tam anlamıyla uygulanması için kitle iletişim araçlarında yeni politikalara ihtiyaç duyulmaktaydı. Öncelikle ulusal kültür ve kimlik endişesi bu karlılık ilkesinin önündeki en büyük engel olarak görülmekteydi. Bu sebeple ulusal toplulukların sınırları değiştirilmeli ve engellerin yıkılması zaruri olarak düşünülmekteydi (Morley ve Robins,1997:30).

“Her ne kadar kitle iletişim araçları, küreselleşme konusunda biricik güç değilse de küreselleşme sürecinin ortaya çıkmasında ve hız kazanmasında çok etkin bir rol oynamıştır. Sahip olduğu teknolojik nitelikleri nedeniyle ulusal sınırları ortadan kaldırmış, ülkeleri birbirleri ile daha fazla ‘etkileşim’ içerisine sokmuştur”(Taylan, Arklan,2008:90).

Küreselleşme sorunları, hastalıkları ve zaafı da beraberinde küreselleştirerek etkisi altına aldığı ülkelere bu olumsuzlukları da aşılamıştır. Örneğin Türkiye de ilk defa 1985 yılında 3 HIV/AIDS vakasına rastlanmışken, bu sayı her geçen gün artarak 2013 verilerine göre 6 bin 802 ye ulaşmıştır (www.cumhuriyet.com). Sebebi ise yine küresel bir sorun olan uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması ve küreselleşme ile birlikte çok yaygın bir hal alan heteroseksüel cinsel temasların artmasıdır.

“Türkiye'nin küreselleşmenin kültürel boyutundan da yaygın bir biçimde etkilendiği, bu bağlamda, Türk toplumunun beğeni ve ilgi alanlarının, özellikle son yıllarda, ciddi bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçtiği söylenebilir. Ancak, bu, küresel düzeyde tanınan kültürel ve üretim

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

biçimlerinin Türkiye’de yer etmesi kadar, Türk kültür öğelerinin uluslararası tanınırlığının da artması şeklinde gerçekleşmektedir”(Bayar,2008:33).

Yine aynı şekilde küreselleşme kendine özgü tek bir dil (İngilizce) tek bir kültür oluşturarak milli kültürdeki adet ve gelenekleri zayıflatarak, melezleştirmiştir.

3. Geleneksel Türk Aile Yapısı

Aile Türk Dil Kurumu sözlüğünde; “*Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik*” ve “*Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü*” olarak tanımlanmıştır(www.tdk.gov.tr). Temel olarak toplumun temel taşı olarak nitelendirilen aileyi; anne, baba ve çocuklardan oluşan bir kurum, bir anlaşma olarak tanımlamak mümkündür. Bu örgüt yapısında her bireye kültürel prensipler çerçevesinde farklı görev ve sorumluluklar yüklenmiştir.

Aileye temel olarak tüm dünyada aynı görevler ve sorumluluklar yüklenmesine rağmen; şekli, büyüklüğü, kültürel arka planı ve değerleri toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Bu değişiklik aynı ülkedeki komşu şehirler arasında bile kendini gösterebilmektedir. Geçmişten günümüze kavrama yüklenen anlam bağlamında olmasa bile; şekil, büyüklük ve algı noktasında değişiklik gösteren, yaşadığı dönemin şartlarına göre kendini ayarlayan aile kurumu, bu değişimini Türk tarihinde de göstermiştir. Bu noktada Türk tarihinin gelişim sürecine bağlı olarak aile yapısının, geleneksel birikimlere eklenen modern unsurlarla şekillendiğini söylemek mümkündür. Küreselleşme olgusunun yaygınlaştığı günümüzde ise küreselleşen toplumsal alan büyüdükçe Türk aile yapısının özgün niteliklerini yitirerek küresel bir nitelik kazanmaya başladığı görülmektedir.

Tarih içinde, toplumsal ifade tarzlarının bir sonucu olarak gelişen ve jenerasyonlar arası aktarımlarla normatif bir nitelik kazanan geleneksel yapı, güncel olan üzerindeki belirleyiciliği ile toplumsal aktör ve süreçlerin anlaşılması noktasında önemli bir rol üstlenmektedir. Nitekim Türk aile yapısının özgün niteliksel değerleri geleneksel kodlarla örüntülenmiştir. Burada sözü edilen gelenek, İslamiyet öncesi Türk toplumlarındaki göçebe yaşam tarzı, İslamiyet dönemindeki dini kavrayış ve Cumhuriyet sonrasındaki modernleşme hareketlerinin etkisiyle şekillenmektedir.

Göçebe Türk ailesi, küçük aile özelliğinde, çekirdek aile yapısına sahipti. Kadın-erkek eşitliğinin olduğu göçebe Türklerde tek eşlilik esastı ve çok eşlilik nadiren görülürdü(www.kulturelbellek.com). Çünkü Türklerde kadın toplumun en önemli belirleyicilerinden biridir ve İslamiyete kadar tek eşlilik sürmüştür(Süleymanov,2009:14). Bu yapıyı belirleyen ise ekseriyetle coğrafi durum ve yaşam biçimleriydi.

İslamiyet’i benimseyen Türklerde, dinin koymuş olduğu kurallar esasına göre aile yapısında da değişiklikler olmuştur.

“Fıkıh kurallarına göre düzenlenen aile yapılanmasında ataerkillik sistemi, babanın ailenin tüm bireyleri ve malları üzerinde mutlak otoritesi ilkesine dayanırken, soyun erkek çocuk zincirinde izlenmesi, erkeğin kadına üstünlük ilkesini de beraberinde getirmiştir”(www.kulturelbellek.com).

Türklerin İslamiyet’i kabulü ve yerleşik hayata geçişiyle artık aile içi görev ve sorumluluk iyice şekillenmeye başlamış ve geniş aile tipine doğru bir geçiş kendini göstermiştir. Erkeğin aile içinde yetkileri artarak kadın yetkileri kısıtlanmış ve bu durum gelenek olarak Türk Kültürüne yerleşmiştir. İslamiyet’in kabulü ve yerleşik hayata geçiş sadece kadın ve erkeğin rollerini netleştirmemiş bu durum etkisini çocuklarda da göstermiştir. İslamiyet öncesinde çocuklar yaşları geldiğinde eş seçimi ve mülk sahibi olabilme konularında özgürken, İslamiyet ile birlikte evin direği olan baba artık bu seçimlerde en önemli karar verici olmuştur.

Uzun süren Osmanlı egemenliğinde mozaik bir yapının mevcudluğu Türk aile yapısını etkilemiş ve dönem dönem aile vurgusunda ve yapısında değişimler yaşanmıştır. Ancak göçebe yaşamdan günümüze kadar geçen süre zarfında aile hep önemli bir kurum olarak geçerliliğini sürdürmüştür. Türklerin İslamiyet’i kabulüyle gerçekleşen Türk-İslam sentezini yansımaları ailede de kendini göstermiştir.

“Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Türk ekonomik ve toplumsal yapısı kırsal ekonomiye dayalı, geleneksel geniş ailenin ya da ataerkil geniş ailenin kısmen de geçici geniş ailenin egemen olduğu durumda idi. Nüfus, daha çok kırsal kesimde yoğunlaşmıştı. Kentleşme yaygın değildi. Sanayileşme çok hızlı olmadığı için çekirdek ailenin gelişimi ise yavaş bir seyir takip etmekteydi” (www.turkoloji.cu.edu.).

Cumhuriyetin ilk yıllarından 1950’lere kadar geçen süre zarfında laiklik vurgusu oturtturilmaya çalışılmış ve gericilikle mücadele edilmiş. Bu dönemde erkek egemenliği kırılıp kadının sosyal ve siyasi hayat katılımı için

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

adımlar atılmıştır. Çağdaş aile yapısı gerekliliği için aile içi eşitlik sağlanma çalışılmış, Medeni Yasa kabul edilip, tek eşlilik savunulmuştur.1950’li yıllardan 2000’li yıllara kadar olan süreçte ise sanayileşmenin aile yapısındaki etkisi görülmektedir.

“Bu dönemin en önemli özelliği, sanayileşme hareketinin hızlanmasıdır. Buna bağlı olarak kentleşme de gelişmiştir. Böylece yoğun bir göç yaşanmıştır. Kırsal nüfus kentlere taşınmıştır. Aynı bağlamda yurtdışına göçlerde bir başka göç biçimidir. O halde bu dönem bir hareketlilik, dinamizm dönemi olarak nitelendirilebilir” (www.turkloji.cu.edu.).

Göçebelikten başlayarak günümüze kadar Türk aile yapısı incelediğinde, İslamiyet öncesi ve İslamiyet sonrası şeklinde konuyu değerlendirmek mümkün olduğu gibi yerleşik yaşam öncesi ve yerleşik yaşam sonrası gibi de konuyu açıklamak mümkündür. Bunun yanı sıra İslamiyet sonrası Türk aile yapısı İslami kurallara göre şekillenmekte olup takip eden dönemlerde, dönem özelliklerine, coğrafi koşullara, ekonomik düzeylere, eğitim seviyesine ve gelenek–göreneklerine göre de aile özelliklerinin ve yapısının şekli değişmektedir. Yine aynı şekilde kırsal ve kentsel nüfus dağılımı da aile içindeki görev ve sorumlulukların sınırlarını belirlemektedir.

Tarihsel süreç içerisinde Cumhuriyet Dönemine kadar Türk aile yapısının en karakteristik özelliğinin ataerkil anlayış olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim ailenin demografik özellikleri zamansal çizgide kırılmalara uğrasa da aile içi dinamiklerde eril anlayışın belirleyici özelliği korunmuştur. Bu anlayışta Devlete yüklenen kutsallığın mikro anlamda üretildiği bir mekanizma olarak görülen ailede, erkin simgesi olan erkeğin başat aktör olarak algılanmasının önemi büyüktür. Weber’in Geleneksel (Patrimonyal) Otorite kavramı tam olarak bu tarz bir erke atıfta bulunmaktadır. Nitekim Patrimonyal Otoritede geleneksel normların kısıtlayıcı etkisi zayıfken şefin yetkileri sınırsızdır (Heper,1977:37).Orta Asya devletçilik geleneğinde devlete atfedilen “kut” sıfatı (Kafesoğlu,1995:237),İslamiyet’le birlikte devam etmiş ve kutsal sayılan ailede erkek, kutlu bir vazifeyi sürdürmüştür.

4. Televizyon Dizileri ve Temsil

Küreselleşme sürecinde ortak üretimin ifadesi olan özgün lokal kültürlerin yerini popüler kültür almaya başlamıştır. Ancak popüler kültür yerel toplulukların ortak malı değildir, ortak bir yaşam öyküsünü içermez, popülerleşmiştir, herkesin olmasa bile belirli bir kitlenin yani çoğunluğundur

(Erdoğan,1995:95). Küresel bir aygıt olarak popüler kültürün yayılımını kolaylaştıran ve hızlandıran televizyon, kültürel değişime neden olarak küreselleşen toplumsal alanın genişlemesine neden olmaktadır. Türkiye’de 1980 sonrası dönemde televizyon kullanımının artmasına bağlı olarak küresel kültür kodların toplumsal süreçlere büyük bir hızla viral etki yarattığı görülmektedir. Özel televizyon kanallarının kurulması, program çeşitliliği ve yayın teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte bireylerin küreselleştirmeyi alımlama ve içselleştirme süreci hızlanmıştır. Bu durum özgün kültürlerin her alanında olduğu gibi aile yapılarında da büyük değişim ve dönüşümlere yol açmıştır.

Diziler gibi televizyon içerikleri aracılığıyla bireysellik, burjuva kültürel değerleri, ideolojik unsurlar ve küresel olan popülerleşmekte ve toplumsal alanlara yayılmaktadır. Bu süreçte şirketlerin imajları ve ürünleri de pazarlanmaktadır(Alemdar ve Erdoğan,2005:104).

Televizyon dizileri küresel popüler kültürün sürekli olarak yeniden üretildiği ve pazarlandığı büyük bir pazara dönüşmüştür. Günümüzde hemen hemen her hanede yer alan televizyon bireylerin boş zaman etkinliklerinin büyük bölümünü işgal etmekte ve televizyon dizileri eğlence unsuru olarak bireyler açısından oldukça rağbet görmektedir. Günümüzdeki devasa dizi sektörü ve bu sektöre yapılan yüksek miktarda yatırım izleyici olarak bireyi, dizilere daha bağımlı hale getirmektedir. Her zevk ve beklentiye uygun olarak üretilen çok sayıda dizi içeriği, kanalların yayın akışında gün boyu sunulmaktadır. Dizi sayısı öylesine artmıştır ki, bireyler son birkaç yılda çıkan dizilerin sayısını hatırlamakta zorlanmaktadır. Bir popüler kültür metası olarak tüketilen ve sürekli olarak yeniden üretilen diziler devamlılık sağlamaktadır. Dizilerdeki çizgisel zaman anlayışı ile her bölümde yeni bir olay işlenmektedir. Bu sayede sonu olmayan diziler sürekli devam etmektedir (Kaplan,1992:55).

Televizyon dizilerinin tarihi incelendiğinde kökenlerini “Tefrika Romanların” oluşturduğu görülmektedir (Tanyıldızı ve Yağbasan,2007:105). Romanların günlük gazetelerde periyodik bir olay örgüsü ile aktarıldığı bu tür, günümüz dizi anlayışının öncülüdür. Modern anlamdaki Televizyon dizileri ise radyolardaki dramatik programlardır. Bu program türlerinin izleyiciyi etkileme noktasındaki yüksek öneminin anlaşılmasından sonra dramatik diziler televizyonlara da aynı şekilde aktarılmış ve dizilerin çekiciliği sürdürülmüştür (Mutlu,2003:77).

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

Türkiye’de ise Brezilya ve Amerikan pembe dizileri ile başlayan dizi izleme kültürü, yerli dizilerin de gördüğü ilgi nedeniyle günümüze kadar artarak devam etmiştir. Şu anda Türkiye dizileri yerellikten sıyrılıp küreselleşmeye başlamıştır. Balkan ve Arap Yarımadası ülkelerinde oldukça rağbet gören Türk dizileri, Türk kültürünün küreselleşmesine olanak sağlamaktadır.

Televizyon dizileri gündelik yaşama dair gerçeklikleri belirli bir anlatı yapısı ve olay örgüsü perspektifinden kurgusal içeriklerle sunmaktadır. Bu noktada gerçekliğin yeniden tanımlandığı ve üretildiği bir alan olan televizyon dizilerinde işlenen kurgusal gerçeklik, toplumsal gerçeklikle ilintilidir. Çünkü bu anlatı tarzı, büyük ölçüde gerçek kişilerin yaşamlarından alınan ve yine gerçek kişilerin dünyalarına aktarılan öykülerden oluşmaktadır. Bu açıdan dizilerin tamamen hayal ürünü olduğu düşüncesi mümkün değildir (Oktay,1994:253,254). Bu noktada dizilerdeki temsillerin haber içeriklerinden farklı olarak gerçekliği hayal gücüyle birleştirerek sunduğu görülmektedir. Ancak teknolojinin gelişmesiyle birlikte gerçek olmayan olayların da gerçeklik olarak sunulduğuna rastlamak mümkündür. Tarihi dönem dizileri, fantastik diziler ve bilim-kurgu dizileri hayali gerçekliği somutlaştırmaktadır. Nitekim günümüz dizileri izleyici kitlenin bağlılığını sağlamak ve daha çok ilgi çekmek için gerçeklikle çok daha yakın ilişkiler kurmaktadır. Bu ilişki izleyicinin dizilerde temsil edilen gerçekliği asıl gerçeklik olarak algılaması sorununu doğurmaktadır. Örneğin; Kurtlar Vadisi Pusu dizisindeki karakterler ve olay örgüsünün gerçekliğe oldukça yakın olarak sunulduğu ve izler kitlenin bir kısmının dizideki temsilleri gerçek olarak alımladığı göze çarpmaktadır.

Dizilerin gerçek toplumsal yaşama dair sunduğu kurgusal gerçeklikler, toplumsal süreçlerin diziler üzerinden çözümlenebileceği fikrine geçerlik kazandırmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen seksenler dizisi, o dönemdeki mevcut kurumsal değerlerin temsillerini sunmaktadır. Döneme egemen olan fikirler, ekonomik, siyasal ve toplumsal yapı, dizinin kurgusal olay örgüsünde periyodik olarak işlenmektedir. Benzer durum Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisi için de geçerlidir. Günümüzde yaşayan bir ailenin kurgusal temsillerini içeren dizide mevcut toplumsal süreçlere atıfta bulunmaktadır.

6. YÖNTEM VE TEKNİK

6.1. Çalışmanın Problematiği

Bu çalışmada küreselleşmenin kültürel boyutunun geleneksel Türk aile yapısı üzerindeki dönüştürücü etkilerinin televizyon dizilerindeki temsilleri incelenmektedir. Nitekim Küreselleşme sürecinin nüfuz ettiği önemli toplumsal yapılardan biri ailedir. Toplumsallığın dinamosu niteliğindeki aile yapılarında meydana gelen değişim, total toplumsal yapıyı etkilemektedir. Türkiye’de özellikle kitle iletişim araçları kullanımının yaygınlaştığı ve liberal politikaların egemen olduğu 1980 sonrası dönemde küreselleşmenin yayılım hızının da arttığı ve geleneksel aile yapılarının hızlı bir dönüşüm sürecine girdiği görülmektedir. Özgün nitelikleri silikleşen ve küresel kültür kodlarına her geçen gün daha da açık hale gelen Türk aile yapısı, tarihsel bağlamından kopmaya başlamıştır.

Televizyon dizileri gerçekliği her ne kadar kurgusal bir olay örgüsüyle temsil etse de gerçeklikle olan bağını sürdürmektedir. Dolayısıyla toplumsal bir gerçekliği açıklamak için televizyon dizilerine akademik bakış açısıyla yaklaşmak faydalı olacaktır. Bu nedenle çalışma küreselleşme sürecinde değişime uğrayan Türk aile yapısının televizyon dizilerinde nasıl temsil edildiği probleminde hareketle hazırlanmıştır.

6.2. Amaç ve Önem

Bu çalışmada küreselleşme sürecinde değişime uğrayan geleneksel Türk aile yapısının televizyon dizilerinde nasıl temsil edildiğinin açığa kavuşturulması amaçlanmaktadır. Bu amaçla, Seksenler ve Bir Erkek, Bir Kadın, İki Çocuk dizisindeki temsiller farklı kategorik çözümlenmelerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışma toplumsal gerçekliği farklı bir bakış açısıyla irdelemesi ve küreselleşmenin geleneksel Türk aile üzerindeki etkilerini n televizyon dizilerinde nasıl temsil edildiğine ışık tutması açısından önemlidir. Çalışmayı önemli kılan bir diğer husus ise konuya ilişkin yapılacak çalışmalar açısından akademik bir kaynak niteliği taşımasıdır.

6.3. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni Türkiye’deki aile temalı televizyon dizileridir. Araştırmanın örneklemini ise olasılıksız örnekleme türlerinden biri olan amaçlı örnekleme ile seçilmiş Seksenler ve Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

dizileri oluşturmaktadır. Olasılıksız örneklem türünde, örneklem birimlerinin her biri için eşit derecede seçilme şansı bulunmamaktadır. Araştırmacının şahsi kanaatleri ve işlemleri önem kazanmaktadır (Erdoğan,2012:208). Amaçlı örnekleme ise örneklem birimleri önceden tanımlanmış araştırma amaçlarına uygun olarak araştırmacı tarafından seçilmektedir (Erdoğan,2012:210). Kitle iletişim araçlarının kamusal amaçlardan sıyrılarak özel içerikler üretmeye başlaması ile birlikte küreselleşme hızının arttığı görülmektedir. Türkiye’de 1980 sonrasında yaşanan hızlı küreselleşme süreci 34 yıl gibi kısa bir süre içerisinde toplumsal hayatının büyük bir bölümüne nüfuz etmiştir. Bu hızlı dönüşümün başlangıcı ve hali hazırdaki durumunu yansıtan diziler, konuya ilişkin en doğru verileri sağlayacağı ve araştırma amaçlarına en uygun şekilde hizmet edeceği düşüncesiyle örneklem birimi olarak seçilmiştir.

6.4. Veri Toplama ve Analiz Tekniği

Çalışmanın kuramsal verileri literatür taraması yöntemi, örneklem birimi olarak seçilen televizyon dizilerinden elde edilen veriler ise dizilerin farklı kişilerce detaylı olarak izlenmesi sonucunda toplanmıştır. Konu hakkında yetkinliği bulunan iki araştırmacının müzakereleri ile oluşturulan kategorilerde toplanan veriler, içerik analizi türlerinden biri olan kategorisel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Robert ve Bouillaget’e göre içerik analizi, farklı türdeki metinlerin içeriğinin, naif bir okumaya kendini vermeyen asıl öğeleri sınıflandırmak ve yorumlamak amacıyla yöntemsel, sistematik, tarafsız ve mümkünse nicel olarak çözümlenmesini sağlayan bir tekniktir (Bilgin,2006:2).Kategorisel analiz ise, genel hatlarıyla, belirli bir iletinin önce çeşitli birimlere bölünmesini ve sonrasında bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde incelenmesini ifade etmektedir. Kategorilendirme, iletilerin kodlanması yani anlamlandırılması işlemidir (Bilgin,2006:19).Çalışma kapsamında kullanılan kategorisel içerik analiziyle, dizilerden şu kategorik veriler elde edilmiştir; Aile demografisi, ataerkil yapı dönüşümü ve kadın konumlandırması, sosyal etkileşim süreçleri ve biçimleri, mimari bölümlendirme, tüketim alışkanlıkları.

Diziler üzerindeki incelemede Aile demografisi kategorisiyle, temsil edilen ailelerin kentleşmeye bağlı olarak değişen demografik özellikleri, ataerkil yapı dönüşümü ve kadın konumlandırması kategorisiyle, kadının aile içindeki ve dışındaki süreçlerdeki konumu, erkek faktörünün başat etkisindeki silikleşme süreci, aile içindeki etkin iletişim kanallarının yapısı, karar alma

süreçleri, iletişim ortam ve biçimleri, iletişim süresindeki başat aktörler, aile içindeki görev dağılımları ve iş bölümlendirmeleri, sosyal etkileşim süreçleri ve biçimleri kategorisiyle, bireylerin iletişim kanalları ve etkileşim ortam ve biçimleri, mimari bölümlendirme kategorisiyle, aile bireylerinin yaşadığı çevre ve mimari yapı özellikleri, tüketim alışkanlıkları kategorisiyle ise, aile bireylerinin tüketim tarzları, boş zamanlarını değerlendirme biçimleri ve aile içindeki popüler kültür-moda etkisine dair veriler toplanmıştır. Toplanan veriler yorumlanarak küreselleşme sürecinde değişen geleneksel Türk aile yapısının TV dizilerinde nasıl temsil edildiği açıklanmıştır.

7. Seksenler ve Bir Erkek Bir kadın İki Çocuk Dizilerindeki Aile Temsilleri

Çalışma kapsamında incelenen iki dizi de küreselleşme sürecinin geleneksel aile yapısı üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır. Seksenler dizisi küreselleşmenin Türkiye’deki nüfuzunun hızla artmaya başladığı yılları konu edinmesi, Bir Erkek, Bir Kadın, İki Çocuk dizisi ise günümüz toplumsal süreçlerine atıfta bulunması açısından önemlidir. Nitekim Seksenler Dizisinin yapım şirketi olan MİNT Yapım’ın internet sitesinde yer alan bilgide şu ifadeler yer almaktadır

“Seksenler dizisi Türkiye’nin 1980’lerin başından günümüze geçen 32 yıllık geçmişinin ve değişimin hikâyesidir. O yılların, klasik bir Türk ailesi üzerindeki etkilerini göstermeyi hedefleyen eğlenceli bir dönem sitcom’u olan dizi sosyal hayattaki değişimin, hayatımıza giren yeniliklerin bizleri de nasıl etkilediğini gözler önüne seriyor”. (www.mint.com.tr)

Her iki dizide işlenen aile temaları, aile kurumunun toplumsal süreçlere bağlı olarak nasıl yeniden şekillendiğine dair ipuçları sunmaktadır. Bu anlamda küreselleşmenin toplumsal etkilerine diziler perspektifinden bakmak, mevcut ipuçlarındaki gizil anlamları okumayı olanaklı kılmaktadır.

Seksenler dizisi komedi ve dram yönü ağır basan bir dönem dizisidir. Dizide 1980’li yıllarda Türkiye’deki egemen toplumsal süreçler işlenmektedir. Küreselleşme ile birlikte yaşanan değişimlerin konu edildiği dizide dönüşüme uğrayan ilişkilerle sosyal hayatın nasıl yeniden inşa edildiği temsil edilmektedir. Geleneksel yapıdaki bir Türk ailesinin küreselleşme ile yaşadığı çatışık ilişkiyi ve dönüşüm karşısında verdiği mücadeleyi gözler önüne seren dizi, popüler kültürün yaygınlaşmaya başladığı ve kitle iletişim araçlarına olan bağlılığın arttığı döneme ışık tutmaktadır. Kent yaşamı ve küreselleşen

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

süreçlerin kıskacında özgün niteliklerini koruma mücadelesindeki ailenin zamanla yenik düştüğü ve küresel kodları içselleştirmeye başladığı görülmektedir. Dizideki her karakter aslında anlamların mücadelesinde somutlaşan aktörlerdir. Her karakter aslında bir anlamı ve söylemi temsil etmektedir. Bu anlamları daha iyi okumak için dizinin ana karakterlerinin özellikleri üzerinde durmakta fayda vardır;

Fehmi (Baba): Dizide geleneksel, otoriter, aileyi yönlendiren şef niteliğindeki baba rolünü icra eden karakterdir. Kapitalizmin esnekliği ve post-modernizmin belirsizliğinin henüz tam olarak egemen olmadığı yıllarda çalışıp emekli olmuştur. Her şeyi planlı ve hesaplıdır. Geleneklere ve normlara bağlıdır. Ataerkil aile yapısındaki gücü temsil etmektedir. En sık kullandığı repliklerden biri, “İcat Çıkarma” repliğidir. Bu durum Fehmi karakterinin yenilikler karşısındaki tutumunu ortaya koymaktadır. Fehmi, geleneksel aile yapısını en güçlü şekilde temsil eden ve somutlaştıran karakterdir. Küreselleşmeye, televizyona, moda ya oldukça karşıdır. Ailenin karar mekanizmasıdır.

Rukiye (Anne): Geleneksel ailenin anaç karakteridir. Evin annesi olarak her şeyi bilmekte ve arka planda yönlendirmektedir. Geleneksel yönüyle birlikte televizyona ve moda ya olan bağlılığı da söz konusudur. Çocuklarının devlet kapısında işe girmesini istemektedir. Özel sektör kavramı aileye henüz çok uzaktır. Rukiye aile içi ilişkilerinde geleneksel Türk kadını, sosyal hayatta moda ya uyumlu modern kadını sürekli olarak yeniden inşa eden bir anaç öznedir. Modern bir genç kızı temsil eden gelini Gülden’i(Ahmet’in eşi) ilk zamanlarda istemediği ve çatışma halinde olduğu görülmektedir. Kocasına ve sözlerine bağlıdır. Fehmi’ye saygı duymakta ve onu yüceltmektedir.

Ahmet (Büyük Erkek Çocuk): Dizide olayları betimleyen ve anlatan ana karakter konumundadır. Ailenin geleneklere bağlı olan ve Fehmi’den sonra sözü geçen aktörüdür. Aile içindeki ve dışındaki ilişkilerinde geleneksel normların ağır bastığı görülmektedir. Yetiştirdiği dönem ve ortam itibarıyla geleneksel kişiliğini korumuştur. Ancak küreselleşmenin etkilerini derinden hisseden karakterlerden biridir.

Nazlı (Kız Çocuk): Ailenin Üniversite okuyan ve üzerinde geleneksel baskı kurulan kızıdır. Aile fertlerinin sözlerini önemsemekte ve geleneksel yapıya uygun bir kız çocuğu profili çizmektedir. Mahallenin plakçısı Ergun’la gizli bir aşk yaşar. Ancak annesinin baskısından dolayı ailesine açılmaz.

İlişkisinin hoş karşılanmayacağını bilmektedir. Ev işlerini annesiyle birlikte yapar. Geleneksel Türk kıızı niteliklerini taşımaktadır.

Çağatay (Küçük Erkek Çocuk): Yetiştigi dönem itibariyle küreselleşmeyi en derinden hisseden karakterdir. Futbol aşığıdır. Saç stili ve giyimiyle dönemin erkek çocuk modasını yansıtmaktadır. Haylazlıklarıyla ön plana çıkmakta ve televizyonu çok sevmektedir. Yazar olma hayalleri kurmaktadır. Tüm bunlarla birlikte geleneksel normlara olan bağlılığı yüksektir.

Şahin(Akraba): Rukiye'nin akrabası olan Şahin Almanya'da doğmuştur. Aileyle birlikte yaşar. Saç stili ve konuşma tarzıyla hippie modasını yansıtır. Hareketleri kimi zaman aile tarafından hoş karşılanmamaktadır. Atari oyunlarını çok sevmektedir. Moda ve küreselleşmeyi yansıtan karakterlerden biridir.

Gülden (Gelin): Rukiye tarafından eleştirilen ve geleneksel aile normlarına uymadığı düşünülen genç bir kızdır. Modaya olan merakı ile ön plana çıkmaktadır. Dönemin modayı benimseyen kız temsilidir.

Dizide temsil edilen çekirdek aile Ahmet'in Gülden'le evlenmesi ile birlikte geniş aile konumuna geçmiştir. Ancak dizinin 2012 yılını temsil eden gösterimlerinde ailelerin yeniden çekirdek konumuna döndüğü görülmektedir. Dizide geleneksel aile ile birlikte o dönemin sosyal hayatını yansıtan birçok karakter mevcuttur

Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisi ise günümüz çekirdek aile yapısının temsil edildiği bir olay örgüsüne sahiptir. Dizi, Un Gars, Une Fille(bkz. İMDB) isimli Kanada merkezli diziden uyarlanmıştır. İlk olarak Türkmax kanalında Bir Kadın Bir Erkek ismiyle yayınlanan dizide nişanlı olan ancak evlilik hayatı yaşayan bir çiftin komik anlaşmazlıklara dayalı ilişkileri işlenmiştir. Geleneksel Türk aile yapısında bulunmayan bu yaşam tarzı kimi zaman RTÜK ve izleyiciler tarafından eleştiri almıştır. Star TV'ye Bir Erkek Bir Kadın ismiyle transfer olan dizide “erkek” karakterin öne çekilmesi ile ataerkil etki kısmen de olsa ön plana çıkmıştır. Dizideki aile temsili bu dönemde de devam etmiştir. Dizinin son durağı olan Fox TV'deki bölümlerinde karakterler evlendirilmiş ve Zeynep karakteri hamile kalmıştır. İsmi, Bir Erkek Bir Kadın Bir Çocuk olarak değişen dizide çiftin ikiz çocukları olacağını öğrenmesi ile birlikte dizinin İsmi Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk olarak tekrardan değişmiştir. Dizinin yeni ismi, içeriğin aile hayatı üzerinde yoğunlaşmaya başladığının bir göstergesidir.

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

Dizide işlenen temel konsept, küresel bir toplumsal dinamik içerisinde sürdürülen kadın-erkek ilişkisine yoğunlaşmıştır. Küreselleşme ve neo-liberal politikalarla dönüşüme uğrayan gündelik hayatta, küresel kodlarla örüntülenmiş aile içindeki kadın ve erkeğin kendilerini ve bağlı oldukları aile kurumunu nasıl sürekli olarak yeniden ürettiklerine dizideki temsiller aracılığıyla tanık olmak mümkündür. Aslında Türkiye’de yaşanan süreç geleneksel yapının tamamen dönüşümü şeklinde sürmemiştir. Geleneksel yapıya eklenen küresel kodlar, gelenekselliğin silikleşmesine, arka planda kalmasına ve başat etkilerini yitirmesine neden olmuştur. Seksenler dizisinde geleneksel normların etkisi daha çok ön plandayken, Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisinde küresel normların gelenekselliğin üstünde konumlanması, sürecin boyutlarını ifade etmektedir. Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisindeki karakter temsilleri aslında mevcut insani pratikler, sosyal ilişkiler ve aile yapısının anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu bağlamda Seksenler dizisinde olduğu gibi Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisinde de her karakter bir anlamlandırma ve gerekçelendirmenin somutlaşmış biçimidir. Dizi karakterlerinin temel nitelikleri şöyle ifade edilebilir;

Ozan(Erkek): Kendine ait bir yazılım şirketi bulunan Ozan karakteri, gündelik hayatta sürekli olarak yeniden üretilen erkek rolünü ortaya koymaktadır. Futbol aşığı, cinselliği önemseyen, maddeci düşünen, evliliğe sıcak bakmayan, ekonomik özgürlüğü elinde bulunan ve kadın rolünü anlamsızlaştırma çabasındaki Ozan karakteri, kapitalizm ve küreselleşme ile karakterize olmuş “Yeni Erkeği” meşrulaştırmaktadır. Sosyal aktivitelerinin çoğu bilgisayar ve televizyon karşısında geçmektedir. Bu durum dizinin, medya aracılığıyla sürekli olarak üretilen yeni erkeksi söylemden etkilenmiş bir konsept yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Ancak dizinin yeni bölümlerinde evlenmeye ikna olmuş ve çocuk bekleyen bir baba adaydır. Dizideki olay örgüsünün gidişatı Ozan karakterinin “Yeni Baba” kimliğini temsil ettiği bir rolü içermektedir.

*Zeynep (Kadın):*Dizide temsil edilen “Yeni Türk Ailesinin” ikinci önemli parçasını oluşturan kadın Zeynep karakterinde hayat bulmaktadır. Modaya düşkün olan karakter, tüketim çılgını, aşırı duygusal, erkeğin bir uzantısı konumundaki “Yeni Kadın” kimliğine sahiptir. Ekonomik özgürlüğüne sahip olan karakterle “Özgür Kadın” imajı yaratılmaya çalışılsa da karakterin dizi içerisindeki etkinliği pasifize edilen bir kimliği meşrulaştırmaktadır. Zeynep karakteri de Ozan karakteri gibi televizyon ve

internet bağımlısıdır. Kitle iletişim araçlarına olan bağlılık temsil edilen karakterleri küreselleşmeyle sürekli iç içe kılmaktadır. Dizinin yeni bölümlerinde ikiz çocuk bekleyen karakter, “Yeni Anne” kimliğini inşa etmeye başlamıştır. Duygusallaşma boyutları ve feminen yaklaşımları ileri boyutlara varan karakter, Ozan karakteriyle girdiği komik savaşımla kendine anlam kazandırmaktadır.

Dizide temel karakterler olan Zeynep ve Ozan karakterlerinin görünür olduğu, diğer karakterlerin ise ses efekti ile olaylara katılım sağladığı görülmektedir. Bu durum izleyici algısının temel karakterler üzerinde sabitlenmesine neden olmaktadır. Küresel dünyada kadının özgür olduğu fikriyle karakterize olan Zeynep karakteri ile Ozan karakteri arasındaki çatışık ilişki yapısı komik olaylar silsilesini doğurmaktadır. Moda düşkünü, duygusal ve meta bağımlısı olarak karakterize edilen kadın ile cinsellik düşkünü, maddeci ve rasyonel olarak karakterize edilen erkeğin oluşturduğu yaygın küresel aile kurumu, dizide tikel örneklendirme ile anlam kazanmaktadır.

Çalışma kapsamında belirlenen kategorilerle, küreselleşme sürecinde değişen geleneksel Türk aile yapısının örneklem olarak seçilen dizilerde nasıl temsil edildiği incelenecektir.

7.1. Aile Demografisi

Geleneksel Türk aile yapısı, ailenin yaşadığı coğrafi ortam ve üretim ilişkilerine bağlı olarak geniş aile niteliği taşımaktadır. Ancak Üretim yapısındaki değişim ve küresel ekonomik atılımlarla birlikte kırsal kesimde yoğunlaşmış Türk ailesinin yoğun biçimde kentleştiği görülmektedir. Kırsal kesimde var olan geleneksel Türk aile profili, ailelerin kentlere göç etmesiyle yerini çekirdek aile profiline bırakmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 1980’lerin ortalarından itibaren Türkiye’deki kent nüfusu kırsal kesim nüfusunu geçmiş, ilerleyen süreçte aradaki fark giderek artmıştır. Kentsel yaşamda çekirdek aile modeline yavaş yavaş, isteyerek ya da istemeyerek geçiş yapan aileler kendini şehirlerdeki küresel rekabet içinde bulmakta ve tüm her şeyini bu rekabette kendine düşen ekonomik bedelle karşılamak zorunda kalmaktadır. Kente göçün ardından ailelerin kurduğu ilişkiler değişmiştir. Akrabalarla ilişkiler kopmuş gibi görünmektedir ve aile sığınacak bir yer bulur bulmaz, iş aramaya başlamaktadır. Bazı durumlarda erkek önce gelip, iş ve kalacak yer bulduktan sonra ailesini getirmektedir. Erkeğin işe bulmasıyla birlikte ailenin; giyim, kuşam, yemek, günlük yaşam

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

alışkanlıkları, iç dinamiği v.b. değişmeye başlamaktadır. Gecekondu ailesi kendisini köydeki komşularıyla değil, kentin en üst tabakasında yer alan ailelerle karşılaştırmaktadır. Kentin olanaklarından yararlanmak isteyen aile; kentsel değerleri benimsemekte, fazlasıyla çalışmakta, yeni beceriler öğrenmekte, çocuklarına yüksek öğrenimi teşvik etmektedir. Aile, gerek komşuları gerekse erkeğin iş çevresiyle yeni ilişkiler kurmaya başlamakta ve ailenin toplumsal çerçevesi de değişmektedir (Soyyigit, 2002:59,60).Bu durum sadece Türkiye için de geçerli değildir. Küreselleşme sürecinde model aile, tüm dünyada çekirdek aile modelidir. Model olarak çekirdek aile profilinin kabul gördüğü küreselleşme sürecinde ilerleyen yıllar atık çekirdek ailenin olmayacağı yalnız yaşamaların giderek artacağı yönündedir.

Çalışma kapsamında incelenen iki dizi de kentsel yaşam dinamiği içindeki aileleri konu edinmektedir. Seksenler dizisi kentliliğin kırsal nüfusun üzerine çıktığı yılları konu edinmesi açısından önemlidir. Dizide aile reisi Fehmi kırsal kesim hayatını tecrübe eden biridir. Ancak eşyle birlikte kent yaşamı içinde var olma savaşı göstermiştir. Çocukları kent yaşamı içerisinde yetişmiştir. Bu nedenle Seksenler dizisindeki aile demografisi incelendiğinde baba, anne ve çocuklardan oluşan çekirdek aile profili ön plana çıkmaktadır. Ancak Rukiye'nin yeğeni Şahin ve ailenin gelini Gülden'in aileye katılmasıyla birlikte geniş aile yapısı kısmen de olsa ortaya çıkmıştır. Nitekim aile her ne kadar çekirdek yapıda olsa da çocuklarla birlikte 5 kişiden oluşmaktadır. Kırsal nüfusa oranla az görünen bu sayı, küreselleşen dünyadaki çekirdek aile için fazla görülmektedir. Fehmi Bey ve ailesinde, ailenin genişlemesiyle birlikte, 4 erkek, 3 kadın bulunmaktadır. Geleneksel ağırlığın son dönemlerini yaşadığı dizide, 7 kişilik aile profili ilerleyen yıllarda iyice çekirdekleşecektir. Seksenler dizisindeki aile yapısı, gelenekselle küreselin savaşıdır. Geleneksel değerlerini koruma çabasındaki aile zamanla sürece yenik düşmeye başlayacaktır. Dizinin günümüzü temsil eden 2012 gösterimlerinde, kopan bağlarıyla iyice çekirdekleşen aile yapıları mevcuttur. Dizinin anlatıcısı konumundaki Ahmet karakteri 80'li yılları özlemle anlatmakta ve mevcut durumdan yakınmaktadır.

Günümüzdeki kentsel yaşamın vardığı ileri boyutlar düşünüldüğünde, bu yaşamı içselleştirmiş ve kırsal kesimde yaşayan akrabalarıyla bağları esnemiş olan aile yapılarının ortaya çıkması normaldir. Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisi konu olarak bu aile yapılarından birini işlemektedir. Dizide temsil edilen aile Amerikan bir aile yapısını yansıtmaktadır. Ekonomik ve

sosyal sistemin küreselleşmesi, toplumu oluşturan bireyleri de bu sistemlerle uyumlu olmaya zorlamaktadır. Günümüz toplumsallaşma süreçlerinde küreselleştirmeyi içselleştiren ve küresel sisteme uyumlu hareket eden kişiler toplumsal birey sıfatı kazanmaktadır. Mevcut küresel sistem, bireyleri çekirdek aile yapısına uygun şekilde toplumsallaştırmaktadır. Bu nedenle Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisinde temsil edilen ailenin demografisi uzun süre iki kişiden oluşmuştur. Çekirdek aile niteliğindeki bu yapı son bölümlerde Zeynep'in ikiz bebeklere hamile kaldığı öğrenilince 4 kişilik, daha geniş bir çekirdek aile yapısına dönüşmüştür.

7.2. Ataerkil Yapının Dönüşümü ve Kadın Konumlandırması

Eski dönemlerde, üretken ve verimli özelliğinden dolayı kadının üretimde etkin olduğu bir toplumsal yapı mevcutken, üretim araçlarının gelişmesi ve bu araçların erkek egemenliğinde girmesi, iktisadi yapıyı değiştirdiği gibi toplumsal yapıyı da değiştirerek kadını erkeğin gerisine itmiştir. Ayrıca bu süreçte, cinsiyetlerin ötesine geçen düalist algılama bağlamında toplum; zengin ile fakir, köle ile efendi, yöneten ile yönetilen ayrımında temellenen sınıflı toplum yapısı ile günümüze kadar farklı formatlarda gelişen ve sonunda küreselleşme çağının sanayi kapitalizmi olarak somutlaşan ataerkil yapıya ulaşmıştır.(Erdem ve Sayılğan,2011:101). Kadın doğurganlığı ile üretkenliğin simgesi halindeyken gittikçe daha erkeksileşen bir dünyada, kadının üretkenlik simgesi algısı da geçerliliğini yitirmeye başlamıştır. Anaerkilden ataerkillikle geçişte tüm üretim araçlarının kontrolünü eline alan erkek, anaerkil yapıdaki ortaklaşa üretim anlayışından da uzaklaşmış ve sadece kendisinin sorumluluk aldığı bir üretim sistemi anlayışını benimsemiştir. Ataerkil aile sistemi günümüzdeki şekline gelene dek, farklı dönemler ve coğrafyalarda, farklı hukuk veya dinsel sistemlerle, kadın, toplumsal üretimin dışına itilerek ötelenmiş ve baba soyunun devamını sağlayan dişi rolünü sürdürmüştür(Erdem ve Sayılğan,2011:106).

Seksenler dizisindeki aile temsilinde, geleneksel Türk aile yapısındaki Ataerkil algının büyük ölçüde devam ettiği görülmektedir. Ailenin reisi Fehmi ve büyük çocuk Ahmet evin ekonomik rolünü üstlenirken, anne konumundaki Rukiye ve kız çocuk Nazlı ev işlerini yapmaktadır. Buna bağlı olarak ev ekonomisi Rukiye'nin kontrolündedir. Aile içinde erkeğe olan saygı ve bağlılık göze çarpmaktadır. Fehmi ailenin otoriter ve başat erkek karakteridir. Aile içi karar alma süreçlerinde müzakereci yapı çok fazla söz konusu

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

değildir. Fehmi son sözü söyleyen ve karar veren kişidir. Bununla birlikte Rukiye aslında aile içindeki iletişim kanallarını yönlendiren kişidir. Konu Fehmi'ye ulaşmadan önce çocuklar arasındaki sorunlar Rukiye tarafından çözülmeye çalışılır. Ayrıca geleneksel aile yapısındaki anaç imgenin kutsaması nedeniyle çocukların Rukiye'ye olan saygısı ve bağlılığı yüksektir.

Aile hakkındaki kararlar genellikle evin salonunda alınmaktadır. Tüm aile için bir toplanca alanı niteliğindeki salon, önemli hususların konuşulduğu ve ailenin kendi iç sosyalliğini sağladığı mekândır.

Dizide dikkat çeken husus, kadın konumlandırması noktasındaki ayrımdır. Nitekim gelenekselliği güçlü derecede temsil eden Rukiye yükseköğrenim görmemiş bir ev hanımıdır. Kabul ettiği rol gereğince çocuklarını büyütmek, ev işlerini yapmak ve kocasına hizmet etmek gibi sorumluluklar üstlenmiştir. Geleneksel normların Nazlı'ya kısmen aktarıldığı görülmektedir. Nazlı aile içi ve dışında, ailenin erkek öğelerine olan saygılı olması gereken kadın rolünün bilincindedir. Ancak yükseköğrenim gören Nazlı ekonomik bağımsızlığını kazanabilme gücüne sahiptir. Bu ayrım aslında gelenekselliğin aktarım sürecindeki küreselleşme süzgecini ifade etmektedir. Bu süzgeç geleneksel kodların aktarımına imkânsunarken bazılarının ise elenmesine ve elenenlerin yerine küresel kodların eklenmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte Ahmet ve Gülden arasındaki müzakereci ilişki yapısı, ataerkil yapının yeni kuşaklarda dönüşüme uğramaya başladığının göstergesidir.

Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisindeki temsillerde ise kadının günümüz küreselleşen aile yapısındaki konumu işlenmektedir. Küreselleşmenin getirmiş olduğu eşitsiz ve adaletsiz dağılım özellikle şehirlerde Türk kadınının daha çok sosyal ve iş hayatına katılımı zorunlu kılmıştır. Ev ekonomisine katkı sağlayan kadın artık erkek gibi sabah gidip akşam gelmektedir. Ekonomik bağımsızlığını küreselleşme ile birlikte daha da sağlamlaştıran kadın artık hane içinde en az erkek kadar söz sahibi olma durumuna kadar gelmiştir. Ancak kadının özgürleşmesi gibi algılanan bu durum aslında bireyin cinsiyet ayrımı yapılmaksızın kapitalist sistemin kölesi yapılmasıdır.

Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisinin isminde bile “erkek” ögesinin önce gelmesi aslında erkekçil yaklaşımın göstergesidir. Ancak Zeynep karakteri çalışan, eğitilmiş ve ekonomik bağımsızlığı bulunan bir kadını temsil etmektedir. Aile içi karar alma süreçlerinde Ozan ile Zeynep arasında

müzakereci bir süreç söz konusudur. Aktif kadın kimliğiyle ailenin karar alma süreçlerine katılan Zeynep, küresel aile yapısındaki kadını simgelemektedir. Otoriter ve baskın erkek kimliği silikleşmiştir. Emre ve Zeynep arasında belirgin bir cinsiyet erki söz konusu değildir. Ancak kimi zaman Zeynep cinsel kimliğini Emre üzerinde bir erk olarak kullanmaktadır. Bu durum aslında kadının metalaşan kimliğini ifade etmektedir.

Aile içi iletişim hemen hemen sosyal hayatın her alanında gerçekleşmektedir. Ancak iletişimin en yoğun gerçekleştiği ortam Seksenler dizisinde olduğu gibi salondur. Salon aile içi sosyalleşme ve buluşma alanı olarak ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında yatak odası da karakterlerin müzakere ettikleri ortamlardan biridir.

7.3. Sosyalleşme Süreçleri ve Biçimleri

Geleneksel Türk aile yapısında akrabalık ilişkileri oldukça kuvvetlidir ve misafir ağırlama süreci en önemli sosyalleşme türüdür. Bunun dışındaki ilişkilerde, erkekler ve kadınların sosyalleşme alanları farklıdır. Haremlik-selamlık anlayışı gereğince karma sosyalleşme alanlarına pek sıcak bakılmamaktadır. Bu sebeple kadın-erkek ilişkilerinde flört olarak tabir edilen sürece rastlamak mümkün değildir. Erkeklerin kendi akran gruplarıyla sosyalleştiği ortak mekânlar bulunurken(Cami, Kahvehane, Dernek, Mahalle Lokali v.s.) kadınlar genellikle hane içinde toplanma yoluyla sosyalleşmektedir. Seksenler Dizisinde geleneksel norm ve değerlerin etkisini büyük ölçüde sürdürdüğü ancak yeni kuşaklar arasında kırılmalar yaşandığı görülmektedir. Dizide aileler arası sosyalleşme sürecinin genellikle misafirleşme ile sürdürüldüğü ve hane içi toplanma yoluyla etkileşim sağlandığı göze çarpmaktadır. Akrabalarla olan ilişkiler devam etse de kırsal alanlardaki kadar yoğun değildir. Çünkü akrabaların birbirine olan fiziki yakınlığı ortadan kalkmıştır. Türkiye'nin ve dünyanın çeşitli yerlerine dağılan akrabalar genellikle telefon ile sosyal etkileşim sağlamaktadır. Fehmi, genel olarak iç içe olan ve sıcak ilişkiler kuran mahalle esnafı ile sosyalleşmektedir. Rukiye Hanım ise altın günleri v.b. etkinliklerle mahallenin kadınlarıyla hane içi toplanma yoluyla sosyalleşmektedir. Gençlere bakıldığında ise karma sosyalleşme mekânlarının tercih edilmeye başlandığı görülmektedir. Sami'nin pastanesi gençlerin karma olarak sosyalleştiği bir mekândır. Bunun dışında gençler arasında abi-kardeş iletişimi göze çarpmaktadır. Yaşça büyük olan genç erkekler küçük olanlara abilik sıfatıyla yol göstermektedir. Ayrıca dizide

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

gençler arasındaki kız-erkek ilişkileri de dikkat çekmektedir. Gençler geleneksel normların aksine küreselleşen sisteme uygun olarak flörtleşmeye başlamıştır. Ahmet ve Gülden arasındaki flörtleşme genellikle Sami'nin pastanesinde buluşma yoluyla gerçekleşmektedir. Nazlı ile mahallenin plakçısı Ergun arasındaki flörtleşme ise geleneksel normların kadına yüklediği rol gereği, ayıplanma ihtimali ve aile baskısına karşı gizli olarak sürdürülmektedir. Ancak Ergun'un Nazlı'yı isteme merasimi, geleneksel aile yapısının etkilerini sürdürdüğüne işaret etmektedir.

Dizideki ön plana çıkan sosyalleşme yöntemlerinden biri ise televizyon yoluyla sosyalleşmedir. İnternetin henüz olmadığı yıllarda aile bireyleri genel olarak televizyona bağımlıdır. Şahin sürekli atari oyunları oynamakla meşgulken, bir bölümde Çağatay'ın Fehmi'ye renkli televizyon aldırma için arkadaşıyla birlikte evdeki eski televizyonu çaldığı görülmektedir. Televizyon yoluyla sosyalleşme genellikle kadınlar arasında yaygındır. Çünkü gününün önemli bir kısmını evde geçiren kadınlar televizyon vasıtasıyla sosyalleşmektedir. Küreselleşmenin yaygınlaşması noktasında önemli bir fonksiyona sahip olan televizyon, aile bireylerinin küresel kültür kodlarını alımlamasını sağlayan temel araçtır.

Bir Erkek Bir Kadın Bir Çocuk dizisinde ise, aile fertlerinin oldukça yaygın olan karma alanlarda sosyalleştiği görülmektedir. Dizide aileler arası ve akrabalarla etkileşim düşük düzeydedir. Karakterlerin aileleri ve arkadaşları genellikle ses efekti ile temsil edilmektedir. Karakterlerin akrabalarıyla genellikle internet ve telefon aracılığıyla etkileşim kurduğuna tanık olunmaktadır. Dizi Ozan ve Zeynep karakterine yoğunlaştığı için diğer karakterler çok fazla temsil edilmemektedir. Ancak karakterlerin birlikte ya da bireysel olarak arkadaşlarıyla sosyalleştiği varsayımından söz etmek mümkündür. Nitekim Ozan ve Zeynep çalışan kişileri temsil ettikleri için, iş ortamları etkin bir sosyalleşme alanıdır. Ancak belirtildiği gibi dizide aile fertlerinin aile dışı sosyalleşmeleri çok fazla gösterilmemektedir. Burada önemli noktalardan biri kadın-erkek ilişkilerindeki dönüşümün boyutlarıdır. Çünkü karakterler uzun bir süre boyunca evli olmadan aile hayatı yaşamıştır. Bu durum geleneksel aile yapısına uzaktır. Ayrıca evlilik ve flört gibi normal karşılanan durumlarda aile fertlerine danışma söz konusu değildir. Geleneksel norm ve değerlerin etkisini yitirmeye başladığı günümüzdeki kadın-erkek ilişkileri büyük oranda bu duruma benzer niteliktedir. Evlenmeden aynı evde

yaşama pek yaygın olmasa da kadın-erkek flörtlerinin meşru kabul edildiğini söylemek mümkündür.

İnternet teknolojilerinin gelişmesi ve televizyon kanallarında sunulan içerikler bireyleri bu alanlarda sosyalleşmeye teşvik etmektedir. Ozan ve Zeynep'in çoğunlukla kitap okuyarak, bilgisayarlarından sosyal medya hesaplarına bağlanarak ve televizyon izleyerek sosyalleştikleri görülmektedir. Bu sosyalleşme türleri küresel kodları içselleştiren bireylerin, bu kodları sürekli olarak yeniden alımlamasına ve üretmesine neden olmaktadır.

7.4. Mimari Bölümlendirme

Geleneksel Türk ailesi Orta Asya göçebe toplumlarında yaşamını çadırlarda idame ettirenken, yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte tek veya iki katlı müstakil yerleşkelerde idame ettirmiştir. Aile yapısının genişlemesiyle birlikte mimari yapı büyümeye ve bölümlendirilmeye başlamıştır. Geleneksel Türk yerleşkelerinde yatay bir mimarileşme söz konusudur. Ancak kent yaşamı ile birlikte dikey mimarileşme olarak adlandırılan apartman yerleşkeleri ortaya çıkmıştır. Bu mimari yapı değişikliği toplumsal iletişimi de etkilemiştir. Çünkü ailelere özgü alanlar sunan ve iletişim kanallarının daha etkin işlediği yatay mimarileşmeden apartman yaşamına geçilmesiyle birlikte toplumsal etkileşimin azaldığı ve komşuluk ilişkilerinin aynı katla sınırlı kalmaya başladığı görülmektedir. Ayrıca geleneksel Türk ailelerinin ikamet ettiği yapılardaki mimari bölümlendirme sınırlıdır. Günümüzde ise mimari yapıların daha detaylı olarak bölümlendirildiği görülmektedir.

Kırsal alanda hala sürdürülen yatay mimarileşme, kentsel alanda oldukça sınırlıdır. Hatta kentlerdeki müstakil evler “villa” adı altında elit sınıfa hitap edecek şekilde satışa sunulmaktadır. Nitekim elit olarak tabir edilen zengin kişilerin evleri incelendiğinde genellikle lüks müstakil yapıları tercih ettikleri görülmektedir. Kırsaldan kente göç eden ya da kentte doğan orta ve alt sınıf ise bölümlendirilmiş apartmanlarda içe kıvrılmaktadır.

Seksenler orta-alt sınıfı temsil eden ailenin kent yaşamına uygun olarak apartman dairesinde ikamet ettiği göze çarpmaktadır. Ancak küreselleşmenin tam olarak toplumsal yaşama çökmediği 80'ler döneminde komşuluk ilişkileri günümüzdekinden daha yaygındır. Özellikle mahalle içindeki bireyler arasındaki etkileşim günümüze oranla ileri düzeydedir. Nitekim günümüzde apartman katları giderek artmakta ve aileler arası mesafeler açılmaktadır. Hatta aynı apartmanda ikamet edip birbirini hiç tanımayan

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

insanlara rastlamak mümkündür. Seksenler dizisinde kentleşmeye karşı son direnişi gösteren aileler zamanla küreselleşmeye karşısındaki yenilgiyi kabullenecektir.

Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisinde ise yaygın olan apartmanların aksine, Ozan ve Zeynep'in müstakil bir villada oturduğu görülmektedir. Genellikle Amerikan ve Avrupalı ailelerin tercih ettiği ve filmlerde oldukça yaygın olarak görülen bu yerleşke tipi, küreselleşen Türk aileleri açısından bir cazibe merkezi konumundadır. Orta-üst sınıf statüsünde bulunan aile, ekonomik gücü nedeniyle böyle bir evde oturabilmektedir. Ancak bu evin kırsal müstakil yerleşkelerden farkı sadece lüks olması değildir. Aynı zamanda site içinde yer alan evin etrafı yüksek çitlerle çevrilidir ve yatay bir apartman niteliğindedir.

7.5. Tüketim Alışkanlıkları

Tüketim olgusu küreselleşme ile birlikte ekonomik alanın sınırlarını aşarak kültürel alana da müdahil olmuştur. Özellikle kitle iletişim araçları yoluyla bireylere empoze edilen tüketim alışkanlıkları, küresel bir tüketim kültürünün oluşmasına ve bireylerin kendi özgün kültürlerine yabancılaşarak bu yapay kültürü benimsemelerine neden olmuştur. Popüler kültür ve moda olarak adlandırılan tüketim odaklı bu kültürel yapıda her birey tüketerek var olmakta ve toplumsal alanda daha çok var olabilmek için daha çok tüketmektedir. Oysaki geleneksel Türk aile yapısında ihtiyaçlara yönelik tüketim söz konusudur ve aile hayati ihtiyaçlarını karşılayandan fazlasını tüketmemektedir. Toplumun kendi içinde moda sayılabilecek özgün giyim tarzları mevcuttur. Bireyler var olmak için tüketmek zorunda değildir. Ancak günümüzde her şeyin tüketilebilir olması insani ilişkilerin de tüketilmesine ve aile yapılarının zayıflamasına neden olmuştur.

Tüketim kültürünün ülkemizdeki yaygınlaşma süreci 1980 sonrası dönemdeki neo-liberal politikalar ve kitle iletişim araçları kullanımının artmasına paralel olarak gelişmiştir. Bireyler tüketim yoluyla küresel dünyaya katılım sağladığı ve tükettikçe daha özgür olduğu yanılsamasına kapılmaktadır. Ayrıca sınırların giderek daha çok kalktığı ve küresel bir köyün ortaya çıktığı iddia edilse de, herkesin bu küresel köyün vatandaşı olabileceği konusunda endişeler mevcuttur. Bir taraftan küreselleşen profesyonel seçkinler önündeki kısıtlamalar sürekli kalkarken, ekonomik düzeyi düşük,

milyarlarca insanın önündeki engeller sürekli yükselmektedir (Bozkurt,2000:190).

Seksenler dizisindeki tüketim alışkanlıkları günümüzde olduğu kadar ileri boyutlara ulaşmasa da dizide moda ve popüler kültür etkilerini görmek mümkündür. Genç erkekler arasındaki giyim modası, Ergun'un satmakta olduğu plakları yaygınlaştıran arabesk modası, kadınlar arasındaki saç ve aksesuar modası, günümüz kafesi özelliği taşıyan ve gençlerin sosyalleştiği pastanenin bir dönem pizzacıya dönüşmesi, süper marketlerin açılmasıyla birlikte esnafın düştüğü zor durumlar v.s. dizide göze çarpan popüler kültür ve tüketim etkinlikleridir. Özellikle boş zaman etkinliği olarak kullanılan televizyonlarda yer alan reklamlar ve program içerikleri karakterlere moda ve tüketim kültürünü aşılamaktadır. Giyim tarzlarından saç stillerine, kullanılan aksesuarlardan gündelik eşyalara kadar her şey, bir ihtiyacı karşılamaktan ziyade modayı yansıtmaktadır. Ancak bu moda özgün ve kültürel değildir, Amerikan modasını yansıtmaktadır. Gençler arasında dönemin popüler ürünlerine olan ilgi artmıştır. Özellikle Şahin'in aykırı giyim ve saç modeli, hippie modasının izlerini yansıtmaktadır. Fehmi bu süreçte tüketim çılgınlığı ve moda furçasına kapılmaktan kendini koruyabilen nadir insanlardan biridir. Yeniliğe karşı olumsuz bakış açısı nedeniyle modaya uzak kalırken, ailesinin bu tüketim kültürüne çekilmesine engel olamamıştır.

Tüketim kültürünün ve modanın doruğa ulaştığı günümüz sosyal süreçlerine atıfta bulunan Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisinde Ozan ve Zeynep'in tüketen bireyler olarak var olduğu görülmektedir. Dizide en çok işlenen çatışmalardan biri Zeynep'in tüketime olan düşkünlüğü ve Ozan'ın bu konuda daha bilinçli davranmasıdır. Ancak karakterler sürekli olarak tükettikleri ürünlerle görünmektedir. Ayrıca günümüz boş zamanlarına nüfuz eden kitle iletişim araçları, sayısız içerikle bireyleri tüketime sevk etmektedir. Ozan ve Zeynep'in televizyon ve internete ayırdığı boş zamanlar, tüketim alışkanlıklarının yeniden üretilmesiyle tüketilmektedir. Ozan da Zeynep de tüketim ile karakterize olmuş bir toplumsal formasyonun parçaları olarak sürekli tüketen ve tükettikleriyle var olan küresel aile yapısını oluşturmaktadır.

Sonuç

Küreselleşme olgusu ekonomik bir süreç olarak başlamış fakat daha sonra ideolojik bir hal alarak sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda kendini göstermiştir. Bu olgu tüm alanlarda var olduğu için devletleri, kurumları,

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

şirketleri, toplumu ve bireyi derinden etkilemiştir. Üç dalga şeklinde 450 yıllık bir geçmişe sahip olan küreselleşme, son dalganın etkili olduğu 20.yy'da iletişim ve bilişim teknolojilerinin çığ gibi büyüyen etkisini de arkasına alarak dünyanın en ücra noktasına kadar ulaşmış ve tüm kültürler için bir aynılık oluşturma sürecine girmiştir. İletişim ve bilişim teknolojileri hızla geliştikçe kültürlerin birbirine daha çok yaklaştığı bir yüzyılda, küresel çapta bir köy oluşmak üzeredir. Küresel çapta oluşan bir kültür, kendi değerlerini de oluşturabilmekte ve bireyler yediği yemekten giydiği kıyafete kadar bu değerleri içselleştirmektedir.

Küreselleşmenin tüm dünya üzerindeki dönüştürücü etkisinden Türk aile yapısı da payına düşeni almıştır. Değişen toplum düzenindeki milli kültür kavramaları özellikle 80 sonrası gençler için çok da bir anlam ifade etmemektedir. Seksenler dizisi üzerindeki incelemede elde edilen bulgularla, küreselleşme sürecinin hızlandığı ilk yıllar açıklanmaya çalışılmıştır. Değişmeye başlayan demografik yapılar, ata-erkil yapının dönüşüme uğramasıyla birlikte kadının ekonomik süreçlere katılımı, ailelerin değişen sosyalleşme biçimleri, kentsel mimari içinde içe kıvrılan bireyler ve popüler kültür bağımlısı tüketim insanları, dizide aktarılan Türk ailesinin küreselleşmeye karşı verdiği geleneksel mücadeleyi yitirmeye başladığını gözler önüne sermiştir. Dizideki aile aslında o dönemki Türk aile yapısına genel olarak ışık tutmaktadır. Geleneksel olanla yeninin savaşımı, yeninin zaferiyle sonuçlanmış, geleneksel olan artık yok olma sürecine girmiştir. Gelenekselliğin yeni nesiller arasındaki aktarımı oldukça yavaşlamış ve silikleşmiştir. Yeni nesil küresel kültürü daha kolay alımlamakta ve içselleştirmektedir. Bu nedenle yeni nesille geleneksel değerler arasındaki mesafe giderek artmaktadır. Gençler artık aile yapılarından ve aile fertlerinden uzaklaşmaya başlamıştır. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmaya başlaması, toplumsallaşmanın ailenin kontrolü dışına çıkmasına ve çocukların medya tarafından eğitilmesine neden olmuştur.

Dizide Amerikanlaşmanın etkilerini arttırmaya başladığı ve batı merkezli moda akımların yaygınlaşmaya başladığını görmek mümkündür. Bireyler artık hızla birer tüketim profesyoneline dönüşmektedir. Kadının özgürlük yanılmasıyla ekonomik süreçlere katılımı, köleliği cinsiyet ayrımının sınırlarını aşacak şekilde genişletmiştir. Artık bireylerin sosyalizasyonu Amerikanvari ilişki biçimleri ile sağlanmaktadır. Kısacası artık

birey olarak bir kimlik kazanabilmek için gelenekselliği inkâr etmek gerekmektedir.

Seksenler dizisinde aktarılan geçiş aşamasından sonra Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisiyle, günümüzde gelinen nokta vurgulanmıştır. Oldukça kısa bir sürede dönüşen aile yapısında, geleneksel norm etkisi minimal düzeyde hissedilmektedir. Aile içindeki bu değişim yansımaları artık toplumsal bir sorun olarak gün yüzüne çıkmaktadır. Amerikanlaşan toplum artık Amerika veya Avrupa'daki hayatı yaşamaya başlamaktadır. Bir Erkek Bir Kadın İki Çocuk dizisi sunduğu temsillerle bu durumu görünür kılmaktadır. Dizide tamamen Amerikanvari bir çekirdek aile yapısı, sosyal ilişkiler, mimari yerleşke ve tüketim pratikleri göze çarpmaktadır. Dizide temsil edilen aile, günümüzde oldukça yaygın olan bir aile tipini gözler önüne sermektedir. Çekirdekleşerek iyice içe kıvrılan, kitle iletişim araçlarına ve tüketime bağımlı, egemen kadın ve erkek tanımlarını içselleştirmiş bireylerin oluşturduğu bu yeni aile yapıları, gelecek yıllarda kent yaşamına bütüne yakın oranda hâkim olacaktır. 80'lerden günümüze değin geçen süreçteki değişimin boyutları düşünüldüğünde, bu öngörü oldukça gerçekçidir.

Dünya çapında ortak bir kültürün ortaya çıkması doğal olarak kültürel homojenleşme sonucunu doğurmuştur. Bu homojenleşmenin en büyük sebebi ise küresel büyüklükteki şirketler yani sermayenin küreselleşmesi diğer bir sebebi ise iletişim ve bilişim teknolojilerindeki büyük atılımları medyanın çok iyi bir şekilde kullanmasıdır. Enformasyona bağımlı yaşayan toplumlarda, gerekli enformasyonun kontrolünü sağlayan medya, bireylerin ve toplumların küreselleşmesine büyük oranda katkı sunmaktadır. İleriki süreçte beklenen şey; kitle iletişim araçlarının iyice yaygınlaşarak dünyada küreselleşmemiş toplumsal alan bırakmamasıdır.

KAYNAKÇA

Alemdar, K., Erdoğan, İ., (2005). *Başlangıcından Günümüze İletişim Kuram ve Araştırmaları. Eleştirel Bir Değerlendirme*. Ankara: MY Yayınları.

Bayar, F., (2008). “Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye”. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*. Sayı: 32,25-34.

Baykal,N.,(2011) Küreselleşmenin Tanımı, <http://www.makaleler.com/universite-makaleleri/kuresellesmenin-tanimi.htm> Erişim Tarihi :20.10.2016

Bilgin, N., (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Küreselleşme Sürecinde Değişen Geleneksel Türk Aile Yapısının Televizyon Dizilerindeki Temsili

Boratav, K.,(1997). *Ekonomi ve Küreselleşme*, bkz. Emperyalizmin Yeni Masalı Küreselleşme (Der: Işık Kansu) .İmge Kitabevi.

Bozkurt, V.,(2000). “Küreselleşmenin Toplumsal Sonuçları”.Ankara: Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası. Sayı: 38,187-202.

Erdem, K., B., Sayılğan, B., Ö.,(2011).“Ataerkil ve Anaerkil Toplumun Tarihsel Savaşımının “Avatar” Filmi Bağlamında İncelenmesi”.*İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Çalışmaları Dergisi*.Sayı:1,99-120.

Erdoğan, İ., (1995). *Uluslararası İletişim. Dünyanın Çarpık Düzeni*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Erdoğan, İ., (2012). *Pozitivist Metodoloji ve Sonrası*. Ankara: Erk Yayınları.

GIDDENS, A., (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, Alfa Yayınları, İstanbul.

Güngör, N.,(2011).*İletişim Kuramları ve Yaklaşımları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Heper, M., (1977). *Türk Kamu Bürokrasisinde Gelenekçilik ve Modernleşme*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

<http://www.ahaber.com.tr/gundem/2014/08/28/davutoglu-bir-soz-etti-herkes-sozlugе-kostu>, Erişim Tarihi: 20.11.2014.

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/saglik/14197/Turkiye_de_AIDS_li_hasta_sayisi_artti.html,Erişim Tarihi: 22.11.2014.

<http://www.halklailiskiler.com.tr/yazi.php?id=5732>, Erişim Tarihi: 22.11.2014.

<http://www.kulturelbellek.com/turklerde-aile-ve-ailenin-ozellikleri/>,ErişimTarihi: 22.11.2014.

<http://www.mint.com.tr/seksenler/#>, Erişim Tarihi: 21.11.2014

<http://www.taraf.com.tr/haber/nijerya-da-pfizer-mafyasi.htm>,Erişim Tarihi: 19.11.2014

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.52f206c7ede362.73259286, Erişim Tarihi:21.11.2014..

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.54791194aecc93.30674635, Erişim Tarihi:22.11.2014

http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/tezcan_aile.pdf,ErişimTarihi:22.11.2014.

Kafesoğlu, İ., (1995). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Kaplan, Y., (1992). *Öykü Anlatma ve Mit – Üretme Aracı Olarak Televizyon*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.

Kıvılcım, F.,(2013). “Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”.*Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*.Sayı:5,219-229.

Mahiroğlu, A.,(2005). “Küreselleşmenin Kültürel Değerler Üzerine Etkisi”.*Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. Sayı: 50,1275-1288.

Morley, D.,Robins, K., (1997). *Kimlik Mekânları*. (Çev:Emrehan Zeybekoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Oktay, A., (1994). *Türkiye’de Popüler Kültür*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Robertson,R., (1999). *Globalization; Social Theory And Global Culture*.(Çev: Ümit Hüsrev Yolsal). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Sarıkoca, E., (2013). “Küreselleşme ve Yerel Etki: Erzurum Örneği”. *The Journal of Academic Social Sciences Studies*.Sayı: 6,1263-1273.

Soyyığıt, R., (2002). *Sanayileşmenin Türk Ailesi üzerine Sosyal Etkileri*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta.

Süleymanov, A., (2009). “Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri”. *Aile ve Toplum, Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*. Nisan-Mayıs-Haziran.7-17.

Talas, M., Kaya, Y., (2007). “Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları”.*Tubar*. Sayı: 22,150-162.

Tanyıldızı, İ., N., Yağbasan, M., (2007). “Televizyon Dizilerinde Kullanılan Müziklerin Genç İzleyicilerin

Dizileri İzleme Oranına Etkisi”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 28.

Taylan, H., H.,Arklan, Ü., (2008). “Medya ve Kültür: Kültürün Medya Aracılığıyla

Küreselleşmesi”.*Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 1,85-97.

Yaylagül, L., (2006).*Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Yılmaz, A., Güdek, H., U., (2012).“Küreselleşme ve Salt Görüntüsel Medyanın Yükselişi”.*Atatürk İletişim Dergisi*. Sayı: 3,91-109.